

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918

Žalostne razmere v pokrajinah trdega premoga

Mnogi rudarji se vračajo v Evropo. — Druge rudarske družine pa hodijo nabirat razne jagode, da se prežive.

Shenandoah, Pa.—Skoro vsak rudar na polju trdega premoga ima staro mater, katere pogled v bodočnost, je bil preroški. Ko so vnuki teh starih mater zapustili Evropo in pričeli prihajati v Ameriko, so stare matere rekle: "Čas pride, ko bodo oni, ki zdaj odhajajo v Ameriko, hoteli iti nazaj, pa ne bodo imeli denarja za potovanje."

Ti časi so zdaj tukaj. Na stotine rudarjev, ki so brez dela, zdaj sanja o povratku nazaj v Evropo. Mnogi, ki so bili tako srečni, da so prihranili nekaj denarja, so se vrnili nazaj na Poljsko in v Litvo, da tam kmetujejo. Toda večina njih je prisiljena ostati tukaj, ker nima denarja za povratek v staro domovino.

Napočilo je poletje in pritiskala je vročina z izgledom na brezposelnost. Veliko jih hodi v hribe nabirat robidnice in maline, da imajo za živce. Zgodaj ob treh zjutraj so že na potu in se vračajo proti poldnevju, ko postane prevroč za nabiranje malin in robidnic.

Hišni posestniki in mali trgovci ne morejo kar zapopasti položaja. Neplačani računi se množe. Ne plačuje se stanarina, veliko hiš je praznih in nihče ne biva v njih. Nekaj let nazaj je bilo treba še graditi nove hiše, da je bil prostor za novorojence. Sedaj pa je hiš odveč.

Ljudje se pogovarjajo na cestah in ob cestnih vogalih o vprašanju: Ali je industrija trdega premoga mrtva, ali se lahko še oživi. Nekateri menijo, da so prebrisani premogovni podjetniki vsilili premogarjem trde čase, da jih sestradajo, preden mine pogodba z rudarsko organizacijo, da laglje udarijo po nji. Ampak nič ni gotovega, določene, razen tega, da se v premogovnikih ne dela in da so slabi časi v pokrajinah trdega premoga.

Belgijsko sodišče razsodilo, da je Loewenstein mrtev.

Bruselj, 11. jul.—Sodišče, ki je preiskalo zadevo misteriozne smrti belgijskega finančnika in multimilijonarja Alfreda Loewensteina, je včeraj razsodilo, da je Loewenstein mrtev, tožni mrtvaški list se ne more izdati, dokler se ne ugotovi, da li je finančnik padel s svoje ladje v angleških all francoskih vodah v Angleški ožini. Vprašanje, če je Loewenstein padel v morje po nesreči ali je izvršil samomor, še ni rečeno. Danes poročajo, da je izgubil mnogo milijonov vsled revalzacije francoskega franka in to je morda vplivalo.

Ljubimkanje na pokopališčih.

Pittsburgh, Pa.—Oskrbniki pokopališč po vsej Ameriki se pritožujejo, da so pokopališča v toplih poletnih nočeh najbolj priljubljena shajališča zaljubljenih parčkov. Tako je izjavil v tork W. B. Jones, predsednik Zveze ameriških pokopališčnih nadzornikov. "Velik in splošen problem je, kako preprečiti ljubimkanje na pokopališčih," je rekel Jones.

Nikaragvanci se podajajo.

Managua, 11. jul.—Glavni stan ameriške mornarične ekspedicije v Nikaragvi poroča o veliki "nekrvavi smagi." Pravi, da je zadnjo soboto 122 vstajev prostovoljno kapituliralo. Vstaji so prišli v ameriški tabor, odložili orožje in prosili za amnestijo. Kolikor je znano, ima rebelni vodja Sandino še okrog 200 mož nekje v hribih ob meji Hondurasu.

Jugoslovanski poslanik v Albaniji umorjen?

Belgrad, 11. jul.—Iz Albanije je prišla vest, da je bil Stanoje Mihajlovič, tamkajšnji jugoslovanski poslanik, včeraj umorjen v Tirani.

Vest je prišla iz Skadra in se glasi, da je umor izvršil Salvo Rama, znani albanski roparski poglavar, čigar sin je bil ubit v boju z jugoslovanskimi žandarji, ko je vpadel čez mejo. Rama je s tem čnom maščeval smrt svojega sina.

Mears dospel v Tokio

Tokio, 11. jul.—John H. Mears in njegov pilot Charles B. D. Collyer sta danes zvečer dospela z njunim letalom "City of New York" v Tokio iz Mukdena v Mandžuriji. Mears poroča, da sta že prepotovala več kot polovico pota okoli sveta v desetih dneh natančno po določenem programu, zato upa, da bo potovanje izvršeno v 23 dneh. Polet preko evropske celine, posebno čez Rusijo in Sibirijo, je bilo čudovito uspešno. Včeraj sta letela 1600 milj. Mears je zelo pohvalil sovjetska letališča, o katerih pravi, da so najboljša na svetu.

(Mears in Collyer hoteta skrajšati rekord potovanja okoli sveta. Zadnji rekord je bil 28 dni, onadva pa mislita priti naokoli v 23 dneh. Začela sta v New Yorku 1. julija in čez Atlantik sta šla s parnikom, nato pa z letalom vsot pot do Pacifika, nakar pojedeta spet s parnikom do San Franciscu, od tam pa z letalom v New York.)

Pet sabotažnikov eksekutiranih v Moskvi

Šest drugih, ki so bili obsojeni na smrt, pomiloženih.

Moskva, 11. jul.—Pet glavnih obsojencev, ki so bili spoznani krivim sabotaže v premogovnikih v Doncu in obsojeni na smrt, je bilo danes zjutraj ustreljenih v zaporih G. P. U. (tajna politična policija). Ostalih šest, ki so bili obsojeni na smrt, je centralni izvrševalni odbor pomiložil od smrtne kazni in jim odmeril šest do deset let ječe. Med onimi, ki so bili ustreljeni, je bil tudi bivši lastnik premogovnikov in skozni deset let sovjetski upravitelj istih, 67 letni Rabinovič.

Ameriški Slovenec umorjen v Avstriji?

Dunaj, 11. jul.—Policija je te dni našla v Steindorfu na Korškem truplo neznanega moža, starega okrog 46 let, o katerem se smatra, da je bil Amerikanec. Mož je bil nedvomno umorjen, kajti imel je zvezani roki in na vratu se poznajo znaki stiskanja, kar znači, da je bil zadavljen. V žepih njegove obleke so našli biblijo, tiskano v Ameriki, in dvoje kreditnih nakaznic po \$1000 glasečih se na ime John Svetina in izdanih od neke banke v New Yorku.

Bomba v Moskvi ubila enega Sloveca.

Moskva, 11. jul.—Sovjetski listi poročajo, da je bila zadnji petek vržena bomba v glavni vhod poslopja politične policije v središču mesta. Ena oseba je bila ubita in druga ranjena. Dva moža sta vrgla bombo. Enega, ki se je pisal Radkevič, je policija ustrelila na mestu, drugi je vabjal ustrelišča blizu Moskve. Policija je dognala, da sta Belorusa, ki sta prišla iz Pariza preko Rumunije.

Kako so zamujena priložnost v ljudskem interesu

Privatni interesi bodo imeli še koristni od bostonske nadulčne železnice.—Toda boj še ni končan.

Boston, Mass.—Massachusettska legislatura je prezrla ugodno priložko, da uvede za bostonsko nadulčno železnico javno lastništvo. Ta železnica se zdaj nahaja pod upravo javnih zapornikov po zakonu za desetletno kontrolo, ki je bil sprejet leta 1918, da družba ni bankrotirala. Delničarji prejema jo šest odstotkov dividende, ki jo garantira vredna, odkar je država prišla na pomoč po 95 od 100, a preje so bile vredne le po 25 od 100, dokler država ni prišla na pomoč. Ako ta železnica postane javna lastnina, bi bilo ljudstvu prihranjenih okoli pet milijonov dolarjev, ker bi ne bilo treba plačevati davkov, dividend delničarjem in ker bi se znizale tudi obresti. Podaljšala bi se proge in znizala vozna. Ampak v prihodnjem letu prične znova boj, da železnice postanejo javna lastnina.

Privatni plinski in elektrinarski interesi so preprečili delo massachusettske javnopolitične komisije, da se raztegne javno lastništvo na plinske in električne naprave v državi. V državi je 44 takih občinskih naprav, ki jih lastuje ljudstvo, toda nemogoče je zgraditi nove naprave, ki bi bile občinska lastnina.—Zagovorniki privatnih interesov so znali tako manevrirati, da so bile sprejete postavbe, ki to ovirajo in preprečujejo. Treba bo najprej porušiti te postavbe, da se bo nadaljevalo s pooblaščenjem elektraren in pilarnen. Ljudstvo se mogoče posluži inicijative in referendumu, da brani svoje interese napram grabeškim privatnim interesom.

Tekstilni baroni so se silno trudili in repenčili, da se preklic zakon za osem in štirideset ur dela v tednu in postavba, ki prepoveduje delavkam opravljati ponočno delo v tovarnah. Senat je glasoval za odpravo ponočnega dela za delavke, zbornica je pa predlog porazila.

MALE TATOVJE OBEŠAJO . . .

Šest mesecev ječe zaradi \$1.20.

Holyoke, Mass.—Adam Stahiewicz je ukradel \$1.20. Obsojen je bil na šest mesecev ječe. "Prav mu je," je dejal neki deluhar, ko so biriči odvedli Stahiewicza iz dvorane. "Zakaj pa ni ukradel milijona, pa bi najel lahko dobre advokate, ki bi ga izrežali." Čudna je pač morala v današnji človeški družbi.

Mocilev Protogorova ne morejo najti.

Dunaj, 11. jul.—Bolgarske oblasti se zmanj trudijo, da bi izsledile morilce, ki so zadnjo soboto ubili generala Aleksandra Protogorova, voditelja macedonskih komitejev. Izginili so kot kofra. Domneva se, da je Protogorov padel od roke lastnih tovarišev, s katerimi se je zadnje čase spril radi taktike. Najbolj zadovoljna je jugoslovanska vlada, kateri je Protogorov delal velike preglavice z vpadi na srbska tla.

Križarska vojna proti podganam v Leningradu.

Leningrad, 11. jul.—Profesor Bogdanov-Katkov poroča v "Krasnaji Gazeti," da je v Leningradu dva milijona podgan, oziroma dve podgani na vsakega prebivalca v mestu. Podgane požro dneвно 75 ton živil in zraven tisoče narede z glodanjem ogromno škodo. Omenjeni profesor je izdelal načrt vojne proti podganam s kemikalijami. Določen bo posebni teden, v katerem bo vse prebivalstvo Leningrada mobilizirano za uničenje podgan.

TO SO POSTENJAKOVIČI TAN V DRŽAVI MASS!

Skandali škrope blato na massachusettske politične luči.

Boston, Mass.—Legislaturno zasedanje te države se bliža koncu in njega škropi blato na politične postenjakoviče, ki so v Saccu in Vansettiju videli dva navadna roparska morilca. Učinek luči tega zasedanja je bil ta, da je obavetila državnega prokuratorja Readinga, da je bil obtožen in da ga je posebni odsek spoznal krivim izsiljevanja in zlorabe svoje službe. Reading je bil prvi in predrzen politični plezaič. Bil je na potu, da postane governor, ko se je dokazalo po senzični obravnavi, da je zlorabil svojo službo za tajno izsiljenje \$40,000 od nekega Decimé kluba, organizacije za hitro obogatjenje, in \$50,000 ali več od neke avtne finančne korporacije. Ko je bila dvignjena obtožnica, je Reading resigniral.

Reading je igral dosledno tudi svoj del uloga, da sta bila Sacco in Vansetti eksekutirana. Kakšne pol ure pred ponočno dne 22. avgusta so odvetniki, ki so zagovarjali Saccu in Vansettiju, prosili Readinga za pomoč, da se eksekucija odloži samo za en par ur, da odvetniki dosežejo enega izmed zveznih sodnikov z letalom. Odvetniki izjavljajo, da jim je Reading obljubil pomoč. Med tem ko so odvetniki čakali v eastbostonskem pristanu za letala, so pa prejeli telefonsko sporočilo, da sta bila Sacco in Vansetti eksekutirana.

Kasneje je Reading zagovarjal sodnika Thayerja in massachusettska sodišča pred ameriško advokatsko zbornico v Buffalu. Takrat se je poročalo, da se je zbornica predlagala, da naj odobri obnašanje in ravnanje sodniških zasledovalcev coperni v Massachusettsu in da se izroči ukor William G. Thompsonu, odvetniku za Saccu in Vansettiju radi neetičnega obnašanja in ker je sprejel denar od "rdečkarjev."

Kritični odnošaji med Bolivijo in Paragvajem.

Buenos Aires, 11. jul.—Med Bolivijo in Paragvajem, republikama v Južni Ameriki, je nastala akutna sporna kriza, ki se morda razvije v oborožen konflikt. Danes poročajo, da je bolivjska vlada že poslala svoje čete na mejo. Spor se tiče meje in posebna komisija obeh republik, ki je že dalj časa vodila pogajanja v Buenos Airesu, je prišla v zastojo.

Obregon obliče Združene države.

Mexico City, 11. jul.—Alvaro Obregon, novoizvoljeni predsednik Mehike, obliče Združene države, Kubo in Centralno Ameriko predno nastopi predsedniško službo 1. decembra. Obregon smatra, da se mora seznaniti z mehiškimi sosedi, katerih prijateljski odnošaji tvore glavno točko mehiške zunanje politike.

Italijani pobližajo Afričane.

Rim, 11. jul.—Italijanske čete v Tripolitaniji (severna Afrika) so se spet zapletle v konflikt z rebelnimi domačini rodu Senusai v Cyrenaciji. Vojni urad poroča, da je bilo te dni ubitih sto domačinov in mnogo ranjenih, dočim so Italijani izgubili sedem mož.

Nobilova tragikomedijska zahtevala 19 življenj

"Največja polarna tragedija sodne dobe," pravi švedski letalec, ki je rojen.

Kingsbay, Špicberg, 11. jul.—Einar-Paal Lundborg, švedski letalec, ki je rešil Nobila in potem msam ostal na ledeni ploči, na kateri je prebil s četvoricco Italijanov 12 dni, dokler ni bil včeraj rešen po drugem švedskem letalcu Shybergu, je rekel danes v Kingsbayu, da je tragedija zrakovplovca "Italije" največja v današnji dobi v polarnih krajih.

Po mnenju Lundborga je 19 mož izgubil Nobila, devet drugih je pa šrtvolavo svoja življenja, ko so poskušali rešiti Italijane. Med zadnjimi je tudi slavni norveški polarni raziskovalec Amundsen s svojim moštvom, glede katerega je izginilo vsako vpanje, da je še kje živ.

Edini Nobile je bil rešen. Četvoricca Italijanov, ki so še živi, se nahaja še 45 dni na ploči ledu na odprtem morju. Njihovo zadnje upanje je sovjetski ledolomilec "Krasin," ki se nahaja še 50 kilometrov (okrog 31 milj) od njih. Lundborg je povedal, da imajo Italijani na ploči dovolj živil in drugih potrebščin, vendar pa strahno trpe mras in monotonost. Vsi so že napol bližni—in čisto vseeno jim je, ako danes umrejo.

Altera niopljenih novorojencev v bolnišnici

Lastnica uvoda in zdravnik obtožena umora. Njena možgan deloma priznala krivdo.

Chicago.—Mrs. Maria Fenton, lastnica bolnišnice Michigan Boulevard Sanitarium in dr. Justin L. Mitchell, zdravnik v njeni bolnišnici, sta bila v tork obtožena umora v zapornem postelju, ki ga je zapisal mrliški oglednik Oscar Wolff. Oba se nahajata v zaporu in jamčevine za nju ni. Bolnišnica je zaprla.

Mrliški oglednik je obvestil sodišče, da je Mrs. Fenton pri njegovem izpraševanju priznala, da so bile v njeni bolnišnici izvršene tri nepostavne operacije in da je bil eden novorojenec utopljen v čeburu vode in potem sežgan v peč v kleti. V svoji izpovedi je impliciral dr. Mitchell, ampak on trdovratno taji vsako krivdo in pravi, da je strelnica, miss Underwood, dala krivopriščno izjavo v svrhu, da se maščuje nad njim radi nekega malenkostnega osebnega spora.

25 let ječe radi 23 centov.

Badford, Ia., 11. jul.—Arley Dewitt in George Randle s Sterlinga, Ia., sta bila včeraj na tukajšnjem sodišču obsojena vsak na 25 let ječe radi ropa in napada na dva mlada fanta. Napad na fanta sta imela le 23 centov denarja, katere sta jima roparja odvzela in pobegnila. Roparja sta bila par dni po dejanju prijeta in aretirana. Policijski rekordi kažejo, da sta bila kaznovana že večkrat poprej radi raznih zločinov.

Jeklarska korporacija toži vlado.

New York, N. Y.—United States Steel korporacija in dvanajdeset pridruženih kompanij so vložile tožbo proti vladi, v kateri zahtevajo \$101,589,180 kož povrnitev za preveč vplačanih davkov l. 1921. Odvetniki korporacije trdijo, da so bile storjene napake, ko so bili omenjenega leta pregledani računski dohodki korporacije.

Japonci se umikajo iz Kitajske.

Tokio, 11. jul.—Japonska vlada je sklenila odpoklicati 7000 vojakov iz kitajske province Santung.

Severnokarolinski governor v boju s tiskarji

Openšapar ostane openšapar.

Raleigh, N. C.—Angus W. McLean obratuje svoje bombakne tovarne v okraju Robertsonu kot odprte delavnice. Zdej je v prepiru s tiskarsko organizacijo glede tiskarskih del držav. McLean je seveda governor Severne Karoline in za to službo je bil izvoljen kot demokrat. Država ima na leto za \$140,000 tiskarskega dela. To delo je odzval tiskarnam v Raleighu, kjer so ga polovico opravili organizirani delavci, in ga izročili pet tiskarnam, od katerih se ena nahaja v Fort Wayne, Ind.

Država zdaj pošlje dela za \$72,000 neunijski tverdi v državi Indiana, drugo polovico dela pa neunijskim tiskarnam v Durhamu, Winstonu, Salemu, Oxfordu in New Bernu.

Governor izjavlja, da je to storil, da hrani in štedi s državnim denarjem. Lawrence E. Nichols, urednik strokovnega glasila Državne delavske federacije, "Raleigh Union Herald," pripoveduje, kako je on pomagala pripraviti in prirediti državni okoli \$30,000. Nichols je bil pomožni delavski komisar ob času neke prejšnje državne administracije. Prihranil je ta denar na ta način, da je prekril predložene račune za tiskarska dela, ki niso bila nikdar izvršena.

Organizirani stavbinski delavci so se pritožili, da governor uporablja kasajence pri gradnji javnih poslopij. V Severni Karolini sta tudi dva premogovnika. V teh ne delajo rudarji, ampak governor je dovolil, da podjetniki najamejo kasnjence za delo v premogovnikih. Proti temu barbarakemu početju je protestirala Državna delavska federacija.

McLean ravnotako priporoča varčnost in štedljivost, kot je storil Coolidge. Na podlagi takega priporočila ni znal svoje letne plače, ampak znal je meso do zamorskim poštreščekom v državni hiši. Ko se je to zgodilo, je pa državni svet sklenil, da se kupi srebrna naprava za njegovo mizo, ki je stala devet tisoč dolarjev. To varčevanje izgleda tako, da se zamorskim delavcem, njih otrokom in ženam zmanjšuje kos kruha, za srebrno mizo opravo se pa po nepotrebnem meče denar. Governor in njegovi gostje bi se ravnotako najedli do sitega, ako bi jedli s porcelanastih krožnikov, kot če jedo s srebrnih. Slast do jedil bi si pa gotovo povišali, ako bi vsak izmed njih napravil malo telesnih vaj z motiko, lopato ali krampom na svojih vrtovih, preden sedejo k mizi.

V prvih dneh njegove administracije je bilo izdanih \$75,000 za popravilo državne hiše, preden je njegova žena privolila, da se preseli s svojo družino v državno hišo. Kajne, to je tudi čudna varčnost. McLeana nasledil političar, ki se ni zmenil pred osem leti za delavska vprašanja. To je W. O. Max Gardner iz okraja Cleveland. On je predsednik bombakne tovarniške kompanije, treh drugih je pa ravnatelj. Obenem je tudi predsednik lokalne trgovske zbornice in učitelj nedeljske šole. On je za Al Smitha, kar toliko pomeni, da delavci lahko pričakujejo od demokratične stranke toliko koristi kot od republikanske, ako pride ta stranka v sedlo. To pomeni, da si delavci ne bodo nič prebrali, k večjemu lahko pridejo z dežja pod kap. Delavno ljudstvo mora glasovati za kandidate socialistične stranke, ako želi, da ne bo kongres nanj pozabil tudi prihodnja štiri leta.

Agitirajo za "Prevoze"

Agitirajo za "Prevoze" — Vrata tovarnom so bila odprta na stečaj, delavcev pa ni bilo delat. New Bedford, Mass.—Tukajšnji tekstilni delavci so na stavki že od dne 16. aprila. Zastavkalo jih je 27,000, ker so podjetniki jim namnili, da jim utrgajo meso za deset odstotkov. Vodja tovarnarjev je bivši zvezni senator William M. Butler, ki je s pomočjo privatnih detektivov obljubil pridigarjem in šupnikom avtomobile, ako mu pomagajo zlomiti stavko in pregovoriti delavce, da se pohvatni vrnejo na delo. Pridigarji in šupniki so pa Butlerju pokazali figo in razgalili javnosti njegove namene. In tako je napočil dan 9. julija, na katerega so tovarnarji širokoustno namnili, da bodo tovarne odprte in da pojde lahko vsak delat, ki bo lezel delati. Bila je pripravljena policija. Mobilizirani so bili v tovarnah tudi privatni čuvaji. Vse je bilo lepo pripravljeno, le delavskih mas ni bilo, da bi šle delat za znani meso. Učinek potez, ki so bile izigrane na pridigarje in šupnike, da bi v interesu tovarnarjev apelirali, da se vrnejo na delo, je pa bil ta, da so pridigarji in šupniki apelirali na delavce, da naj se ne vrnejo na delo, dokler tovarnarji ne namnijo, da ne bodo izplačali meso. Ameriška unija za civilne avobodščine je isposlovala, da se shodi tekstilnih delavcev lahko obdržavajo na prasnem stavbišču. PROTESTI PROTI POSTOPANJU OBREŽNIH STRAŽNIKOV. Meščani zahtevajo, da se sedanja taktika pri lovu na tihotapce izganja spremeniti. Buffalo, N. Y., 11. julija.—Prebivalci tega mesta protestirajo proti postopanju obrežnih stražnikov, ki love in streljajo na motorne čolne in jahte, ne da bi ga prej prepričali, da li te prevajajo opojne pijače. Odvetnik F. G. Raichle, ki je bil pretečno nadelo na jahti, katero so pričeli obstreljevati obrežni stražniki, misli, da prevaša opojne pijače, katero je naslovil na William Wolfa, poveljnika obrežne straže, zahtevo, katero je podpisal več vplivnih oseb, da se taktika pri lovu na tihotapce opojnih pijač spremeni. Elliot Burch, ki je poveljeval ladji, ki je streljala na jahto, na kateri je bil Raichle, je izjavil, da je za incident odgovoren Wolf, kajti moštvo je delalo po njegovem naročilu. Obrežni stražniki so pričeli streljati na jahto, "ker je izgledalo, da vozi iganje", ne da bi prej izvedli identifikacijo. Izstreljenih je bilo več krogel, toda k sreči ni bil na jahti noben ranjen. Ako ne bodo protesti pomagali, da se sedanji sistem odpravi, bo mesto napravilo pritisk na zvezne uradnike v Washingtonu, da prepove streljati na čolne in ladje, dokler ni izvršena identifikacija, ako v resnici prevašajo opojne pijače. Venizelos izpustil Pangalona in ječe. Atene, 11. jul.—Nova grška vlada, kateri načeluje stari Venizelos, je včeraj izpustila iz ječe generala Theodorusa Pangalona, bivšega diktatorja Grške, ki je bil v teku revolte pred enim dobrim letom strmoglavljen in je čakal na obravnavo pod obtožbo veleizdaje.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cena oglasov po dogovoru. Rokopis se ne vrača.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicaga) \$6.00 na leto, \$3.00 na pol leta; - Chicago in Cleveo \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta, in za inozemstvo \$9.00.

Naslov za vse, kar ima stik s "Prosveta":
"PROSVETA"
2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovene National Benefit Society.
Owned by the Slovene National Benefit Society.
Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year; Chicago \$7.50, and foreign countries \$9.00 per year.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v objavi n. pr. (June 30-1928) poleg vašega imena na naslovu pisan, da vam je s tem časovom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

je ladja udarila ob klet. V 24 urah se pa marsikaj zgodi. Obsežne kopalne naprave na obrežju Michigana, na katerih bi bilo prostora za nekaj sto tisoč ljudi, stanejo denar. Izučeni in skušeni mornarji ne marajo delati akeraj zastoj. Poštena meza pa krči profite brodolastnikov. To nam pove, zakaj se danes odigravajo tragedije, kakeršne bi se lahko preprečile. Profit je malik, katerega se klanja današnji svet. Pri javni napravah se pa povsod štedi, kjer gre za varnost in udobnost preprostega ljudstva.

VESTI IZ NASELJIN

S pota.
Na dan pokanja in otroškega veselja sem bil na kmetiji ob Michiganskem jezeru v Sheboyganu, Wis. Okopal sem krompir, turščico in uničeval plevel. Največ sem se pa mudil v gredi lepo rdečih jagod, vse to v bližini lepe slovenske, nad 30 let stare nasebine, v kateri imajo Slovenci lepe svoje domove, nekateri pa tudi svoje trgovine, največ pa gostilne. So pa tudi čevljarji, kleparji, zidarji, itd. Par jih je, ki imajo parkom podobna posestva, na katerih včasih prirede rojaki veselice. Slovenci imajo v Sheboyganu tudi svojega kamnoseka, kar je zelo primerno, ker imajo tam tudi v lepi Zelini dolini svoje lastno pokopališče, poleg pa krasen izletni prostor.

Torej na farmi sem. Pred menoj na mizi je časopis "The Sheboygan Press," ki je obče priljubljen med prebivalci okolice. V njem sem čital, da sa je pri slovenski cerkvi letos vršilo redko slavo, ko je rev. Cerne obhajal 20 letnico farovanja tam. Priobčena je bila slika Černetca in šole ter cerkve. Od njegove prve maše naprej so opisane vse Černetove "zasluge," ki jih je doprinesel v tem času pri svoji službi, od katere živi.

Ni nimam proti hvali o njegovih delih, močno slabo pa je to, da ravno ob svoji 20 letnici je zliil gnojnik kot namestnik Kristov, kateri ni sovražil nikogar. Ali s tem Kristovim namestnikom Černetom pa je drugače, kajti on je pokazal, da sovrži notranjskega zaslužnega pisatelja in pesnika, katerega pesmi najdemo v slovenskih učnih knjigah za poduk. Černe pa piše, da so te pesmi v pohujšanje mladine. Take strupene izraze izliva iz svojih možganov naš Černe, ki se je že večkrat proslavil med ameriškimi Slovenci z "razgaljenjem komična" pri slov. podpornih jedotah in pa s kidanjem kravjih potic. Ko Černe napada vzornega moža, notranjskega pesnika, s tem žali slovenski čut posebno Notranj-cem, ko meče blato na blagoga Miroslava Vilharja. S tem je Černe, umetnik kravjih potic, pokazal samo svoj neveraki značaj.

Da, g. Černe, ob 20 letnici vašega delovanja kot veraki pridigar ste pokazali, da samo ljudi pehate od vere in si poleg tega ličete slavo in denarja z maščevalnimi osebnostmi. Ob vaši 20 letnici bi se moralo vse drugače glasiti o vaših delih. Poznam vas že dolgo časa. Ne pisal bi o vas ne dobro ne slabo, četudi bi se dalo o zadnjem veliko napisati, da niste vi bili tako zlohljni in alivali gnojnik, kot kravji potičar, na pokojnega M. Vilharja, poleg tega pa ste še mene tako nizkотно nasokčili, čes: izobčen je iz KSKJ. Pisal sem vam (odgovora ni bilo), da ono ni bilo izobčenje, pač pa da je spet prišlo par maščavcev k vodstvu KSKJ, katerim se je šelja izpolnila, kar so skovalci že leta 1918. Sedaj zlivajo čezme svoj srd pri KSKJ in pa na Vilharja. Čas, ki ste ga porabili vi v teku 20 let v svoji službi v Sheboyganu, ne dokazuje niti senice uspeha, ki ga je dosegel pokojni Vilhar. Pokazali pa ste v tem času, da znate sejati med ljudstvo evangelijsko sovražstva.

Matiija Pogorelec.

Stavka in hajke.
Brownsville, Pa. — Na stavki sem že od 1. aprila lanskega leta. Sedaj se dela ne dobi niti v neunijskih jamah. Delajo po 3-4 dni v tednu, tu pa tam pa zapro kakšen rov za nedoločen čas. Kompanije pravijo, da se ne splača obratovati rove za tako mala naročila, kot jih prejema sedaj.

V teh krajih sem že 8 let. V rovih med Uniontownom in Brownsvillom, razdalja 13 milj, se dela malo bolj, toda meseca junija in tekočega pa so tudi tam neunijske jame začele speti. Premogarstvo menda res še stoji z eno nogo v grobu, čez nekaj let se pa bo zvrnilo popolnoma v grob. Vozovi za premog so veliki, plača pa mala, od 78 do 82 centov od voza, ki drži do tri tone, potem pa mora premogar še navrh naložiti, kolikor gre, drugače ne dobi plačano. Tako zvano mrtvo delo ne pride v plačilo na račun, ker to bo menda Bog plačal v izmišljenih nebesih.

Slovencev je menda že zelo malo, da bi verjeli v prazne bajke, dobe se pa še med njimi takšni, ki mislijo, da je nad zemljo nekje nekakšen strop, nad katerim kraljuje prav po despotaku vsemožni. Bui in Slovaki še vse gaspudu verjamejo, kar jim v cerkvi pove — za denar. Dokler bo ta biznes nosil, se bo gaspudom prav dobro godilo na račun nevednežev. Vaak je brezpameten, ki hodi gaspudu v cerkve poslušat pa njegovo malho polnit. Razume se, da vsak gaspud hoče že na tem svetu imeti nebesa, delavcu pa jih obljublja po smrti. Kdor to verjame, prosto mu.

Pri Frick Coal družbi so imeli do 30. junija t. l. vsi za dnevno delo po \$7.25 in \$7.50, po prvem juliju pa so znižali pri dnevnem delu mezo do \$1.50 in 10c pri vozu. Delajo po 4 dni v tednu. — Mat. Possun, član SNPJ.

Južnokališka vest.

So. Chicago, Ill. — Pred kratkim je v Prosveti "prijatelj fare" (ali je bila prijateljica) nepravilno zapisal ime J. L. Yurkus, ki se je dne 7. julija poročil z Zoro H. Kuhel. Oba novoročena sta iz uglednih družin in oba tukaj rojena. Svatov je bilo veliko, tovarišče pa sledede: Zora Tisul, Anna Kuhel, Josephine Poza, Sophie Yurkus in Vida Kuhel. Poročil ju je namestnik Winklerja, kateri gospod je odšel nenadoma nekam na počitnice. Kam? Nikdo ne ve. Ženice ugibljejo, da v stari kraj, drugi pa so mnenja, da je šel na ameriško letovišče. Pač je bilo vse sorte govorice po Winklerjevem odhodu.

Mladinska izletna veselica.

Springfield, Ill. — Delavke razmere so tu bolj slabe. Nekateri rovi obratujejo po 2-3 dni na teden, nekaj pa jih je vedno zaprtih. Zaulek je tudi slab. Vročina je prošlega tedna hud pritiskala in jo še bolj občutili, ker je bilo vprav dosedaj vedno mrzlo.

Da se malo ohladimo, bo mladinsko društvo "Lincelnites" št. 867 SNPJ v nedeljo dne 15. julija priredilo piknik na Benzerjevi farmi. Tam je dovolj sence in tudi velika plesna dvorana, katere se bo lahko vsak poslužil, kajti v njej bo igrala izvrstna godba od 1. do 11:30 zvečer. Zabele bo obilo za stare in mlade. Poleg tega pa bo "oddana" velika svetilka "bridge lamp," ki jo bo dobila oseba, katere bo tako srečna. Vstopnice stanejo po 35c in dajo posetniku prednost za "oddano" svetilko, poleg vstopa v plesno dvorano in sploh na izlet.

Benzerjeva farma se nahaja zraven Logarjeve farne. Do nje se pride po trdo tlakovani cesti, ki pelje iz Springfielda v Taylorville. Prostor bo zaznamovan, da ga bo lahko vsakemu najti. Druga pot na izlet pa je po South Grand aviniji naravnost vahodno. Videli boste kapšpot tam, kjer se cesta loči od trdo tlakovane ceste. Tisti, ki

prihajate s cestno železnico, vamite South Grand av. — Cast karo do konca, kjer bo na vas čakal avto med 1:30 in 4. popoldne in vas bo peljal na prostor. Istotako bo vozil avto zvečer nazaj od 8. do 10. ure. Torej ni nobenega izgovora, da ne morete priti na piknik. Vabljeni ste tudi bratje in sestre iz bližnjih nasebin, da posetite omenjenega dne naše mlade člane. Igral bo orkester bratov Goršek. Za željne in lačne preskrbi odbor. Na svidenje 15. julija!

Pub. odbor.

O izletu dne 4. julija.

Barberton, O. — Dne 4. julija je priredil soc. klub "Prešeren" št. 232 piknik v prosti naravi pod sadnim drevjem na prostoru rojaka Franka Dolanca. Zanimivo je bilo gledati, kako so avtici dohajali z gručami udeležencev. Izleta se je udeležil tudi domači kvartet pod vodstvom g. Andrew Bombarda.

Rojak John Jankovich je v svojem kratkem govoru pojasnil, na katero stran se morajo strniti naši delavski glasovi pri jesenskih volitvah. Reči moram, da je bilo mnogo navdušenja, kakor tudi zabave na tem izletu, ki je značilno delavsko gibanje. — Dne 3. jul. sta se poročila Charles H. Kapity in Ivanka Jankovich. Poklic ženina je "draftsman". Mlademu paru veliko sreče! — Josip UJEJE.

Piknik Mladinske čitalnice.

Waukegan, Ill. — Slovanska Junior čitalnica priredi v nedeljo dne 15. julija svoj piknik na Bucovi farmi, ki je 10 milj severno od Waukegana na Green Bay cesti. Pridite v velikem številu, da tako pomagamo naši mladinski čitalnici. — Odbor.

Iz Julijske Benedikcije in slov. Primorja

19. aprila, 1928. — Naslovni konec slavnega videmakega profeta Pientija. Komu ni še v spominu ime slavnega videmakega profeta Josipa Pientija, ki je prvi izdal odlok o dvojezičnosti slovanških listov.

Prenehal je tedaj prefektovati in je nekaj časa le tajnikoval. Toda kmalu je nastal spor med njim in drugimi fašističnimi veljaki. V marcu 1926 je namreč tedaj ishajajoči fašistični list Giornale del Veneto odital slavnemu Pientiju, da se je za časa vojne odtegnil vojaškim dolžnostim. Radi tega je Pientij tožil poslanca Olivija za zlato medaljo Barnaba, komendatorja Mazzo in nekega Taasa, radi razsaljenja časti.

Obravnava se je imela vrtni 16. t. m. v Trevisu, toda Pientij je v zadnjem trenutku prekalil tožbo. Vsi obtoženci so bili oproščeni in so začeli celo poročati, da se je to zgodilo na povelje osrednjega tajnika Turatija, kateremu briksno ni bilo všeč, da bi se pralo fašistično perilo pred sodiščem.

25. aprila 1928. — Nekaj paberkov o nedavnih slavnostih v Trstu. Letos se je praznovala obletnica Rima v znamenju najmlajšega narajataja babil in malih Italijank. Prigrali so jih iz vse okolice v Trst, tako, da bi bilo številno čimvečje. V trškiški okolici so v zadnjih dneh po pouku kar pridržali kolarčke v šoli pri vajah. Veliko se jih je skušalo, lačni kakor so bili, odtegniti tem vajam. Toda ko je njih poveljnik opazil pičlo število, jih je kar s hlo odtrgal iz vrst, ko so s drugimi hoteli zapustiti šolo in niso priznali nobene opazilice.

V soboto samo pa so balile iz okolice nikakor niso moge odločiti, da bi se peljale v Trst a kamoljoli ali v vosom, ki jih je čakal. Tako je učitelj iz Trebš zamenjaval, da bi se vsaj z enim učencem odpeljal v Trst. Zaman so jim razdelili obleke. Končno je moral sam rometi v Trst in se tam priložiti ali pa morda opravičiti pred svojimi tožalkami in fašističnimi predstojniki.

V Padričah je tamoljni učitelj, potem ko je hodil od hiše do hiše, spravljal vsaj nekaj balil na noge in jih spravil k vozem v Trst na vseletni prostor. Toda komaj so izstopili, so se izginili kot kafrs. Iskali so jih povsod, toda bilo jih ni nikjer. Otroci so namreč porabili priliko, da imajo balile brezplačno vožnjo po mestu in mestni železnici in so se vozili vse popoldne na okrog. Ko bi se moral voz vrniti iz Padriče, otrok še ni bilo. Odpeljal se je radi tega učitelj sam, ko je prispel v vas, so ga naskočili starši, čes: kje je pustil otroke. Moral je telefonirati na dešno in levo, dokler se ni otrokom ishaljubil priti domov.

Za ta dan je prišel v Trst tudi minister Belluso, da obrzloži velike gospodarske našrte Italije. Radi tega so se shali atentata nanj in v zgodnjih urah so agentje in nastavljeni elektrarne pregledali vse hiše pred kolodvorom, ali ni morda skrit kje kak peklenaki stroj...

Delavske organizacije pospebujejo sport

Študija o ameriškimi delavskih strokovnih organizacijah (trade unions), ki jo je izvedel U. S. Bureau of Labor Statistics, je razodela znatno aktivnost delavskih organizacij na polju družabnosti in okrepčevanja. Mnoge delavske organizacije pošpirajo atletiko in okrepčevališča radi ugodnega vpliva na zdravje delavcev. Letni žogometni (baseball) in kegljarni (bowling) turneji niso nič nenavadnega. Tiskarstva unija pa je lani imela svojo tretjo turnejo golfa.

Golf ni sicer v programu vsake delavske unije, ali sportne prireditve, socijalni večeri in hišne zabave, kot plesi, društveno kvartanje, koncerti, banketi in druge vzprizoritve so jako običajni in pri teh zabavah svira dostikrat godba, orkester ali pevski zbor dotične unije. Število teh glasbenih klubov v unijah je nepričakovano veliko.

Kar se tiče sportov, sta baseball in kegljanje najbolj popularna med ameriškimi delavskimi organizacijami. Med organiziranimi železničarji imajo vse večje lokalne unije svoja nogometna moštva (baseball teams). Med graverji (metal engravers) imata dve tretjini vseh lokalnih unij svoje "teams," med rezalci šip (window-glass cutters) 30 odstotkov vseh lokalnih unij in med železarji, jeklarji in kositarji ter nogavničarji pet odstotkov. Unije, ki imajo mnogo takih teams, so organizirale baseball lige in imajo sportne turneje. Amalgamated Clothing Workers of America in International Typographical Union spadata med organizacije, ki imajo svoje lastne base-ball lige.

Kegljanje (bowling) se godi v jako mnogih lokalnih unijah. Skoraj v dveh tretjinah lokalnih unij graverjev se nahajajo kegljaške skupine. Zdi se, da je kegljanje eden najbolj priljubljenih notranjih sportov med šiparji, izdelovalci kilšejev, steroptiji, zidarji, mesarji in avinčarji.

V nekaterih unijah imajo tudi basket-ball teams, nogometne tekme, tennis klube itd. Ženske unije rade organizirajo atletske klube, ki se posvečajo plavanju, pešhoji itd.

Poletni izleti in odpočivališča.

Mnogo lokalnih unij prireja izlete poletni bodisi v obliki piknika ali kratkih izletov. Nekoliko unij ima svoja poletna šotorišča (camp) in odpočivališča (vacation homes). International Ladies' Garment Workers' Union poseduje tako letovišče blizu Forest Parka, Pa. Letovišče obstoja iz 750 akrov gozda in jezera, poldrugo miljo dolgega. Na zemljišču se nahaja velika centralna stavba in 12 kosač. 500 gostov najde tam vsak čas mesto. Letovišče ima svojo lastno elektrarno, svoj vodovod, poštni urad, pralnico in bolnico, kabine za plavače, sportna igrališča, čolne itd.

Druga skupina unijakih delavcev v New Yorku ima slično letovišče blizu Beacon, N. Y., ki ga zovejo "Nitredaiget" (Brez skrbi). Pod istim imenom se nahaja tako letovišče blizu Bostona, Women's Trade - Union League iz Chicaga upravlja malo letovišče blizu jezera v Palestine, Ill. Šotorišč unij pa je jako mnogo.

Od 1. 1924 je začelo veliko gibanje za ustanovitev letovišč za otroke delavcev. Takih "summer camps" za otroke je sedaj na Catskill Mountains in v mnogih drugih krajih. 162 lokalnih delavskih organizacij sodeluje, da morejo otroci delavcev biti deležni okrepčave sredi narave, spojene z izobraževalnim programom.

Vsa letovišča delavskih unij se upravljajo brez dobička. Unity House, veliko letovišče v Forest Parku, Pa., računa \$18 na teden za člane unije, dočim nečlani plačujejo \$26. V "kempah" otrok se računa \$13.50 na teden. Baltimore Federation of Labor je celo računala za otroško letovišče blizu Annapolis le

OPAZOVANJA

Dva Smitha.
Al Smith, demokratski predsedniški kandidat, bo morda naš prihodnji prezident. Prav nič se ne ve, gotovo pa je, da bo on ali Hoover.

Rekel sem že na tem mestu: Če bi me kdo vprašal, katerega od teh dveh rajši vidim, mu odgovorim: Smitha. Zakaj? Zato, ker je Smith večji bluffar. Odkar je bilo to zapisano, je preteklo približno petdeset dni — in v tem času je bilo približno petdesetkrat potrjeno, da je Smith res velik bluffar.

Dva oblaka prahu vrtničita okoli Smitha. Prvi oblak je njegova mokrotnost, drugi pa njegovo katoličanstvo. Glede mokrotnosti: Neki pisec pravi v "Forumu" (julij), da je Smith moker v dejanju kakor v besedah. Dnevno pije "cocktail" in razne druge "trde" pijače. V tem oziru ni pri njem nobenega licemerstva. All right.

Toda Smith je demokrat in demokratski program, ki je njegov oficijelni program — je splošno katoličanski. Program je suhnik kot pesek Sahare; program celo zahteva, da mora demokratska vlada enforsirati prohibicijo, če pride na krmilo. Iz tega sledi samo dvoje: ali je program bluff (navadno je) ali so kandidatje bluffarji. Kdor zna misliti, si lahko stvori sodbo.

(Pošteni ljudje so že davno pozabili na prohibicijo, kakor da je ni in resnično je samo na papirju. Socialistična stranka je ne omenja v svoji platformi. I-gnorira jo in gre preko nje, ker noče biti hlaenjska!) Smith katoličan! Čital sem, da je Smith katoličan le privatno, doma pri svoji družini in svoji fari, ne pa oficijelno. Dobesedno je zapisano: "Mr. Smith kot človek je mož katoliške vere. Vsako nedeljo gre k maši in opravlja še druge dolžnosti svoje cerkve. Ampak Smith kot guverner je brez konfesije! Kadar stopi v svoj guvernerski urad, ni več katoličan, pač pa guverner — in prav tak bo kot predsednik, ako pride v Belo hišo." ("Forum", julij).

To píše Smithov prijatelj, ki ga zagovarja in želi, da bi bil Smith izvoljen. In Smith tega ne zanika. Druge spet čitam, da je treba ameriškega (pravzaprav ameriško - irskega) katoličana razlikovati od evropskega, kajti ameriški katoličan ima zelo široko vest (t), rad si nabira zaklade tega sveta (korektno!) in ne postavlja dojem svoje vere nad patriotizem. To se pravi, da ameriški katoličan bolj ljubi svojo deželo in njen dolar kot svojo vero! Nevarnosti torej ni, da bi Smith ali kdo drugi prodal Ameriko papežu za sklado kalabrežke leče!...

Kračanski Bog baje živi v treh pebah. Smith, ki je malo manj, živi v dveh. Človek Smith se rad smeje in veseli dobre pijače, ki jo je po njegovi veri Bog dal — guverner Smith in kandidat Smith pa priznava zakon, ki prepoveduje božje dobrate in na temelju tega zakona sploh ne sme verjeti, da je kaka alkoholna pijača v Ameriki! Človek Smith ima vero, guverner Smith nima nobene vere!

Moja privatna vera pa je, da je dvoedini Smith pravi tip humberjarja in kot tak bi bil boljši prezident kakor Hoover. Zakaj? Zato, ker bodo naivni ljudje, ki od Smitha veliko pričakujejo, pošteno razočarani in disgustirani!

Morilec aretiran.

Springfield, Ill., 11. julija. — Phillip Lonvetti je bil večeraj tukaj aretiran radi umora Harry Maylorda, lastnika gasolinske postaje v Clintonu, Wis., katerega truplo je bilo pred par dnevi najdeno na nekem praznem zemljišču. — Lonvetti je po umoru pobegnul.

\$6 na teden. Deficit se pokriva iz prispevkov delavskih unij. Poletna šotorišča in letovišča so vzbudila interes tudi drugih organizacij, kot organizacij za socijalno oskrbo in bratskih jednot. Število mestnih drušlin, ki gre poleti na deželo, je vedno večje. FLIS.

TRAGIČNE SLIČICE IZ DANAŠNJE DRUŽBE.

V nedeljo je bila huda vročina v Chicagu. Toplomer je kazal v senci 91 stopinj F. nad ničlo ob eni popoldne. Ljudje so iskali odpomoč proti silni vročini povsod, kjer so upali, da jo najdejo in kjer jo časopisje in masa sugerirata v vsakdanjem življenju. Največ ljudstva je bilo na obrežju Michiganskega jezera. Na obrežju je bila ljudska gneča moških, žensk in otrok tako velika popoldne, da so jo ocenili na sedemdeset tisoč oseb. Vzduh, ki je prihajal od toliko ljudi, zbranih na temnem prostoru, je bil strašen. Vročina tudi in posledica je bila ta, da se je onesvestilo 21 oseb. Na Južni Albany avenuji je ljudska masa podrla na tla nekega 14-letnega dečka in ga pohodila. To ogromna ljudska masa se je zibala, valovala in gibala samo na obrežju Jackson Parka. Pomoč na ambulančni postaji je iskalo okoli tri sto oseb, ki so zadobile manjše poškodbe. Rešili so potegnili iz vode več kot tucat oseb, ki so gagale in klicale na pomoč. V življenje so jih poklicali z umetnim dihanjem.

Na obrežju Clarendon je bilo okoli petdeset tisoč oseb. Kljub tej veliki masi je utonil neki 28-letni možki. Ampak to ni bila edina žrtev nedeljske vročine. Utonili so še trije odraseli možki, trije mladeniči in štiri otroci. Nekaj teh žrtev odpade na velike luže ali bajerje okoli Chicaga, ki jim pravijo jezera, dasiravno je voda blatna in kalna.

Zakaj se je na obrežju Michiganskega jezera nabrala tako velika množica? V prvi vrsti je temu krivo pomanjkanje javnih kopalšč. Precej je temu kriva tudi sugestija v dnevnikih, po kateri je hlad le ob jezeru. To je resnica, kadar pihajo severni in vzhodni vetrovi. Kadar pihajo ti vetrovi, pa v Chicagu sploh ni velike vročine. Kadar piha jugozapad, je ob obali Michiganskega jezera vroče, ker visoka poslopja zabranijo vetru dostop do jezera, ako veter ni izredno močan. Ob takih prilikah je hladno le na zapadu od Chicaga, v šumski rezervi in na preriji, ki se razteza okoli Chicaga na zapadni strani, ker ima veter prost dostop. Hladno je tudi na jezeru, ako je človek v čolnu ali na ladji, kake pol milje od obrežja.

Ljudska masa čita dnevnik, nato pripoveduje, kaj je čitala v njih in na ta način sugerira drug drugemu, kaj je čitala v angleških dnevnikih. Tako nastane masna sugestija in ta masna sugestija je največ pripomogla, da se je zbralo na dveh majhnih prostorih na obrežju Jackson Parka in Clarendona vsaj ko sto tisoč oseb, ki so iskale odpomoči proti silni vročini, mesto da bi ljudske množice, kadar piha jugozapad ob vročih dnevih iskale odpomoč proti vročini v šumski rezervi in na prerijah zapadno od Chicaga.

Ob čilenskem obrežju je silen vihar vrgel vladni transportni parnik "Angamos" ob klet "Punta Chimpel." S parnika so se rešile štiri osebe. Okoli tri sto oseb je utonilo. Ladja je izgubila krmilo. Ko je bila brez krmila, so jo valovi gnali proti kletji, kjer se je morala razbiti. Kapitan si je pognal kroglo v glavo, ko je spoznal, da se ne more ogniti kletji.

Ali res ni bilo mogoče preprečiti nesreče ali jo saj zakasniti za 24 ur? Časi, ko so plule po oceanih samo jadrenice ali večinoma jadrenice, so daleč za nami. Danes živimo v dobi strojev. In stari praktični nauki v pomorskih šolah, ki so jih učili, kaj je treba kapitanu in mornarjem storiti, ako je ladja v viharju oropana jader in krmila, se danes ne podučujejo. Čemu tudi? Velikih jadrenic ni skoraj več na morju. In mornarji? Teh pa danes ni več, razen nekaterih starčkov, ki jih pa ne marajo na mcdernih parnikih. Danes kapitan ali prvi oficir na ladji sploh ne vpraša po mornarjih, kadar najema novo moštvo. Njegova naloga je, da najame tiste, ki najceneje delajo, pa če vedo ali ne, da je morje slano. Zato se danes ne briga nihče. Ampak fakt ostane, ako se nesreča ni dala preprečiti, ker je ladja izgubila krmilo, bi se dala saj zakasniti najmanj za 24 ur, ako bi na parniku imeli izučene in izvežbane mornarje in bi vedeli, kaj jim je storiti, ako ladja v hudem viharju izgubi krmilo in jo valovi in vihar ženejo proti nevarnim kletem, kjer jih čaka neizogibna pogibelj. To dokazuje kapitanov samomor, preden

je ladja udarila ob klet. V 24 urah se pa marsikaj zgodi. Obsežne kopalne naprave na obrežju Michigana, na katerih bi bilo prostora za nekaj sto tisoč ljudi, stanejo denar. Izučeni in skušeni mornarji ne marajo delati akeraj zastoj. Poštena meza pa krči profite brodolastnikov. To nam pove, zakaj se danes odigravajo tragedije, kakeršne bi se lahko preprečile. Profit je malik, katerega se klanja današnji svet. Pri javni napravah se pa povsod štedi, kjer gre za varnost in udobnost preprostega ljudstva.

Odgovori na vprašanja o priseljeniškem zakonu

Zena in otroci nastanjenega inozemca.

Vprašanje: V Združene Države sem bil pripuščen l. 1923, ali nisem še ameriški državljan. Moja žena in dva otroka, 16 in 19 let stara, stanujejo v Jugoslaviji. H komu naj se obrnem, da bodo pripuščeni po novem zakonu? — P. K., Gloversville.

Odgovor: Zena in neporočeni otroci pod 21. letom onih inozemcev, ki so bili zakonito in trajno pripuščeni v Združene države, imajo pravico do prednosti v kvoti. Prošnjo treba vložiti pri ameriškem konzulu v inozemstvu. Pišite svoji ženi, naj se takoj obrne na ameriškega konzula. Edino, kar morete vi tukaj storiti, je to, da ženi pošljete "affidavit of support" (izjavo, zaprisebene pred notarjem, v kateri izjavljate, da prevzimate odgovornost za njihovo vzdrževanje). Pošljite ta affidavit v dvopisu. V tej izjavi navedite tudi vse podatke glede svoje prihoda in pripustitve v Združene države.

Mož ameriške državljanke. Vprašanje: Bila sem naturalizirana l. 1927. Moj zaročenec stanuje v Sloveniji. Ali more on priti v Združene države kot priseljenec izven kvote, ako jaz odidem v inozemstvo, da se z njim poročim? — S. R., Pittsburgh, Pa.

Odgovor: Ne, to pravico uživajo le inozemski možje Američank, ako se je poroka izvršila pred dnem 1. junija 1928. Pač pa bo imel Vaš mož, ako se poroči, pravico do prednosti v kvoti.

Vprašanje: Jaz sem ameriška državljanke. Lani sem se poročila z inozemcem, ki je bil začasno pripuščen v Združene države kot obiskovalec. Dobil je dovoljenje, da sme tukaj ostati še za nadaljnjih šest mesecev in je še tukaj. Ali mora on sedaj vzakoničiti svoje bivanje v Združenih državah in ostati tukaj za vedno? — A. G., Milwaukee, Wis.

Odgovor: Vaš soprog mora pred vsem, ko izteče njegov čas, zapustiti ozemlje Združenih držav in se potem povrniti kot priseljenec izven kvote. Odpotovati mora na vsak način, pa najsihodi le v Kanado, ako ga tja pripustijo. Vi pa vložite za njega redovito prošnjo (Form 633) na generalnega priseljeniškega komisarja v Washingtonu. Mož naj se obrne na ameriški konzulat v inozemstvu, ki mu bo izdal izvenkvotno vizo. Ko vložite prošnjo, morate dokazati svoje ameriško državljanstvo in da se je poroka izvršila pred dnem 1. junija 1928. Prošnjo lahko vložite še predno Vaš mož zapusti Združene države.

Ali bo lažje dobiti vizo, ako kupim šifkarto?

Vprašanje: Bi rad poslal po brata in njegovo družino. Kvota dežele, kjer se je rodil, je majhna, ali agent mi je povedal, da bo lažje dobiti vizo, ako najprej kupim šifkarto, ker "parniški sindikat" mi bo pomagal. Ali je to res? — J. K., St. Louis, Mo.

Odgovor: Kupovanje šifkarte vnaprej nič ne pomaga in zaradi tega ne bo Vaš brat nič prej prišel do vize. Nevporabljene šifkarte se sicer povrnejo kupcu v gotovini, ali agent ima pravico pridržati si komisije, navadno 10% plačane vsote. Ameriški konzuli ne pričakujejo, da nameravani priseljenec dobi šifkarto predno si zagotovi vizo. Čas za šifkarto bo tedaj, ko ameriški konzul obvesti brata, da mu izda vizo. Morate pa pomisliti, da je prošenja za vizo mnogokrat več kot znaša letna viza in da novi zakon daje prednost tudi ženam in otrokom tujk nastanjenih inozemcev, tako da v nekaterih deželah bo za navadne priseljence nič ali malo preostalo od letne vize. Upanje za priselitev v Ameriko za ljudi, ki ne uživajo prednosti v kvoti, je jako pičilo za ljudi rojene v deželah z malo kvoto.

Vprašanje: Jaz sem ameriški državljan in bi hotel dobiti sem svojo mater in tudi svojo hčer,

20 let staro. Kam naj se obrnem za vizo — na State Department ali na ameriškega konzula v inozemstvu? — A. C., New York City.

Drugo vprašanje: Jaz sem še inozemec in sem prišel zakonito v to deželo. Hočem poslati po ženo in otroke, ki po novem zakonu uživajo prednost v kvoti. Kake prošnje treba za to in kam naj jo pošljem? — F. D., Bridgeport, Conn.

Odgovor: Državljanji Združenih držav, ki hočejo zagotoviti izvenkvotno vizo za ženo, soproga ali neporočene otroke pod 21. letom, oziroma prednost v kvoti za svoje starše, morajo poslati svoje prošnje na Commissioner General of Immigration, Washington, D. C. — V to svrhu se mora uporabiti predpisana tiskovina (Form 633).

Prošnjo za prednostno kvoto žen in otrok tukaj nastanjenih inozemcev pa prejema le ameriški konzul v starem kraju in treba take prošnje manj poslati. Sorodniki v starem kraju se lahko nanj obrnejo pisмено ali osebno. Njim pa pošljite affidavit, ki ga omenjamo v prejšnjem odgovoru.

Prošnjo za otroke ameriških državljanov, katerim je bila dovoljena prednost v kvoti.

Vprašanje: Vložil sem že poprej prošnjo za svojega nezakonskega sina, ki je 19 let star. Poprej so otroci ameriških državljanov v starosti 18 do 21 let živeli v pravico do prednosti v kvoti in ta prednost je bila tudi dovoljena. Po novem zakonu pa ima pravico, da pride izven kvote. Ali mi je treba vložiti nove prošnje? — I. S., San Francisco, Cal.

Odgovor: Ne, ni treba nikake nove prošnje. Ameriški konzul sam pomakne Vašega sina iz seznama prednostnih prosilcev in mu izda vizo izven kvote. Škoda pa ne bo, ako pišete konzulu v tej zadevi.

Dokaz o zakoniti in trajni pripustitvi.

Vprašanje: Novi zakon daje prednost v kvoti ženam in otrokom inozemcev, ki so bili "zakonito in trajno pripuščeni v Združene države". Jaz sem prišel zakonito l. 1921 in bi hotel poslati po ženo in otroke. Kako naj dokazem, da sem zakonito prišel? — L. M., Pueblo, Colo.

Odgovor: Pošljite svoji ženi "affidavit of support", v katerem navedite po mogočnosti vse potrebne podatke o svojem prihodu. Navedite ime parobroda, ako se je spominjate, ali nikaner ne ugrabite. Boljše je, da navedi nič kot dajati krive podatke. Ako ne veste več za natančni datum svojega prihoda, navedite vsaj približno, kdaj ste prišli. Ako ste prišli po 1. juliju 1921, ko so uvedli kvoto, tedaj ste dobili konzularno vizo in ameriški konzul se bo zlahka preprčil iz svojih zapiskov. Ako ste med tem kdaj odpotovali v stari kraj s permitom, navedite, kdaj ste dobili permit. Navedite tudi, ako imate prvi papir, kdaj ste ga dobili in njegovo številko. V "affidavit" navedite tudi, da ste bil izprašan od priseljeniške oblasti ob svojem prihodu in za stalno pripuščen v to deželo.

Kdo je "izurjen poljedelec"?

Vprašanje: Moj brat se peča s poljedelstvom vse svoje življenje v Jugoslaviji. Ali ima pravico do prednosti v kvoti kot "izurjen poljedelec"? — M. Z., Butte, Mont.

Odgovor: Zakon daje prednost v kvoti "izurjenim poljedelcem" (skilled agriculturist), njihovim ženam in otrokom pod 16. letom. Polovica kvote je rezervirana za stare ameriških državljanov, soproge ameriških državljanov, poročenih po 1. junija 1928, in za izurjene poljedelce in njihove družine. Kdo je "izurjen" poljedelec in kot tak vpravičen do prednosti, o tem sodi le ameriški konzul. Dejstvo, da se kdo bavi s kmetijstvom, ni samo na sebi zadosten dokaz, da je "izurjen poljedelec". Zdi se, da so konzuli nekje — zlasti tam, kjer je kvota majhna — precej strogi v tem pogledu. Kdor je dovrnil poljedelo žolo, ali je zaposlen na posestvu, kjer se rabijo moderne poljedelne metode, in zna delati z modernimi poljedelski-

Douglas Fairbanks

Ko sem vprašal Charlie Chaplina, je takoj pristal, le z omejitvijo, da ne more začeti delati za to družbo pred novembrom 1922. Dotlej ga je namreč vezala pogodba na "Firat National". William Hart je ponudbo tudi sprejel, a se je pozneje skesal, češ, da si ne upa tvegati svojih bornih prihrankov. David Wark Griffith pa se je na vprašanje novinarjev, ki so ga intervjuvali glede te zadeve, izjavil tako-le:

"Glavni smoter naše nove organizacije je zaščita ameriške publike. Kadarkoli se naši javnosti zahoče dobrega filma, ji izposojevalnice vsilijo le kak "kič", ki bi ga sicer nikdar ne spravile v promet. Posetniki kinna, ki žele videti svojega ljubljence, morajo poleg glavnega filma vzeti v kup še kakih pet ali šest aktov druge drame, ki jih čisto nič ne zanimajo. Mi bomo delovali drugače; izdelovali bomo filme, ki bodo izpolnili ves večer. Ni naš namen, skušati denar, naš namen je producirati dobre filme, s katerimi utegnemo sicer imeti deficit, ki pa bodo občinstvu ugajali. Naše edino plačilo bo slava in napredek, ki ga bomo dosegli v filmski umetnosti. Na podlagi metod, ki so nam jih diktirale družbe, za katere smo doslej delali, smo se morali vendar ravnati po "modernem sistemu," to je tistemu sistemu, ki zahteva, da se filmi končajo na moč srečno in se junak v poslednjem aktu, potem, ko je izplačal hudobnega, lepo objame s svojo drago. Zakaj? Ker filmi tega žanra več nesejo. Naš smoter je sodgovati lojalno in nepristransko z izposojevalnicami in upoštevati želje občinstva. Naša družba ni ekskluzivna, v svojo sredo bomo po malem sprejeli tudi druge umetnike, ki žele delati po našem programu. Mi smo "leaderji", mi smo storiili prvi korak, ostali nam bodo sledili."

V marcu 1919 je "Big 4" (Velika četvorica) podpisala kontrakt, s katerim smo se Chaplin, Griffith, Pickfordova in jaz obvezali, da izvršimo po deset filmov. Izgovorili smo si po deset tisoč dolarjev tedenske plače in primeren odstotek čistega dobička. Prvi film, ki sem ga vrtel za "United Artists" je bil "His Majesty the American" v inescenaciji Josepha Hennaberryja. To je bilo v juliju, avgustu in septembru 1919. Baš takrat sem se ločil od svoje prve žene. Z Mary Pickfordovo, svojo drugo ženo, sem se seznanil že pred leti pri filmu. Poročila sva se spomladi 1920. Na večer po poroki so me prijatelji pregovorili, da sem omočil ustnice v šampanjcu. To je bil dogodek, kajti drugače pijem samo vodo. Prvo večje delo, ne samo za "United Artists", nego vobče v moji filmski karjeri, je bilo "Znamenje Zorra" (Mark of Zoro). Scenarij, ki je bil prirejen po zgodbi Johnstona MacCullheya, priobčen v "All Story Weekly Magazine" pod naslovom "The Curse of Capistrano", je vprizoril Fred Niblo. Drama je pač dovolj znana vsem čitateljem, ki količkaj posejajo kinomatografe.

Uspeh, ki sem ga doživel z "Zorrom", me je vzpodbudil, da sem se lotil "Treh mušketirjev" Aleksandra Dumasa. Scenarij je priredil Edward Knoblock s sodelovanjem Kenneha Davenporta, Lotte Woodsove in mene, v glavnih vlogah so bili zaposleni de Brulier (Richelieu), Marguerite de la Motte, Barbara La Marr (Milady), Leon Bary, George Siegmann in Eugene Palette (Athos, Porthos in Aramis), jaz sem pa glumil d'Artagnana. Nekega dne, ko sem baš smel prve prizore tega filma, sem do-

bil od Hansa Sarnowa po nalogu hamburške Norddeutsche Bank ponudbo, da kupim razkošno jahto "Meteor V.", ki jo je dal Viljem H., zgraditi malo pred izbruhom svetovne vojne, češ, da bi mi utegnla jahta dobro služiti pri kakem filmu, pa tudi za privatna potovanja. Sarnow je za jahto zahteval 170.000 dolarjev. Odgovoril sem mu, da je moj ribnik v Beverly Hills širok jedva 50 čevljev in zato da ne vem, kaj naj počnem z jahto, ki mi 120 čevljev.

"Robin Hood" me je mikal že v rani mladosti. Kot desetleten paglavec sem se že igral v moji mladosti "Robina Hooda" z lokki in puščami, ki smo si jih sami napravili. Ko sem se vrnil s svojega potovanja po Evropi (1921), sem nemudoma začel razmišljati, kako bi romantično zgodbo prenesel v film.

Stvar ni bila lahka. Kje naj dobim v Kaliforniji kak fevdalni grad? Ali naj mar zaradi tega z vsem ansamblom odpotujem v Evropo? Nel Dekore velja zgraditi v Hollyvodu!

In smo jih zgradili v Hollyvodu, kjer se je kmalu jelo vzpenjati mesto Nottingham, kakršno je bilo v 12. stoletju, grad Richarda Levorčnega, palačinsko mestce, Sherwoodski gozd itd. Dr. Woods pa je jel študirati zgodovino. Angažiranih je bilo 22 ekspertov, tehnikov, profesorjev zgodovine, ki so polnih pet mesecev stikali za podatki o življenju na dvoru Richarda Levorčnega, o križarskih vojnah in vitezkih turnirjih. Narodili smo 146 zvezkov zgodovinskih razprav in ko je tah bilo premo, še sto... Osnovni smo posebno in znamenito knjižico "Robin Hood", nasočili iz vseh delov sveta na tisoče gravur in slik kostumov, pohištva, gradov, turnirjev, križarskih vojn... Bill smo temeljiti.

Takrat sem vas dneve preživel v biblioteki, študiral knjige in mislil na igralce, ki naj jih angažiram. In sem najprej našel Richarda Levorčnega, to se pravi Wallace Beeryja, ki je na prvi mah vzbudil moje pozornost. Angažiral sem ga na mestu, čeprav se je s anemahjem pričelo šele več mesecev pozneje. S plačo je bil Beery menda zadoblička. Štirinajstega avgusta 1922 je bil film dovršen. Še preden se v kinih pričeli s predvajanjem "Robina Hooda", sem se v juniju lotil anemanja svojega največjega in po moji sodbi najpopolnejšega dela — "Bagdadskega tatu" (The Thief of Bagdad). Scenarij smo napisali skupno z Edwardom Knoblockom, Lotto Woodsovo in Kennethom Davenportom. Zgodba je bila pravljena in čarovnišvo je v njej igralo veliko vlogo. Višek produkcije pa sta tvorila čarobna preproga in ključ sreče. Med mnogostevilnimi igralci, ki sem jih angažiral za "Bagdadskega tatu", je bil tudi neki črncel-velikan, ki sem mu poveril vlogo čuvarja sultanove palače. Ta črncel mi je zadaj težke brige. Ker rjava barva njegove kože ni bila dovolj fotogenična, so ga morali temno aminkati, toda fotograf Arthur Edeson še vedno ni bil zadovoljen; ene šminke so bile preveč bleščeče, druge premedle. Poskusili so s firnešom in lakom in operator je bil zadovoljen. Ni pa bil zadovoljen črncel, ki je še po nekaj trenotkih začel tuliti, da ga koža šge. Naravno: firneš se je prilepil na kožo in je zadela vse luknjice. Kakor blazen je tekal okrog studija in je slednjič kar obleden skočil v bazen, toda niti voda niti milo nista mogla odstraniti firneža. Morali so ga drgniti s krtačo in bencinom, kar ga je strašno bolelo. Kako ga je bilo treba drugi dan prositi, da se je dal namažati s svinčnim mlijem!

visoka 110 čevljev, tako da je znatno presejala grad v "Robin Hoodu." Film je vprizoril Raoul Walsh, eden izmed najodličnejših hollywoodskih režiserjev. Svojo karijero je začel pred dvanajstimi leti v soli D. W. Griffitha. Prve filme ("The Lamb" in druge) sem tudi jaz smel v studiju R. Walsha, ki je moj stari prijatelj. "Bagdadski tat" je po vsem vetu doživel triumfalen sprejem. Po "Bagdadskem tatu" sem s svojo ženo Mary odpotoval na počitnice v Pariz in druga evropska glavna mesta, nakar sem se lotil filma, ki je bil po scenarju in scenaciji docela različen od pravljičev v slogu "Tisoč in eno noči." Bil je to film "Don X., Zorrov sin", nadaljevanje "Zorra." "Znamenje Zorra" se odigrava v Kaliforniji 19. stoletja, toriče "Don X.", pa je alikovitva Španija. Rokopis za film je napisal Jack Cunningham, režaljo je pa vodil Donald Crisp. Če hočem biti lakren, moram priznati, da me "Zorrov sin" ni popolnoma zadovoljil. Tudi nisem imel namena, da ga vprizorim; v to so me prisilili prijatelji in občinstvo, ki so me neprestano bombardirali z vprašanji, kdaj bo imelo nadaljevanje "Zorra." Priznalja reč pa, kakor je znano, nikdar ni posebno dobra. Predsadaje moje delo je "Črni izrat", lunaška zgodba iz pomorskega življenja. Najzanimivejše na njem je, da sem ga izdelal v naravnih barvah, po lastnem patentu "Technicolor". Mislim, da se mi je stvar posrečila. In kaj naj povem o svojem poslednjem filmu "The Gaucho"? Po mojem mnenju je bil posrečeno delo. ("Z. in s.")

Še preden se v kinih pričeli s predvajanjem "Robina Hooda", sem se v juniju lotil anemanja svojega največjega in po moji sodbi najpopolnejšega dela — "Bagdadskega tatu" (The Thief of Bagdad). Scenarij smo napisali skupno z Edwardom Knoblockom, Lotto Woodsovo in Kennethom Davenportom. Zgodba je bila pravljena in čarovnišvo je v njej igralo veliko vlogo. Višek produkcije pa sta tvorila čarobna preproga in ključ sreče.

Med mnogostevilnimi igralci, ki sem jih angažiral za "Bagdadskega tatu", je bil tudi neki črncel-velikan, ki sem mu poveril vlogo čuvarja sultanove palače. Ta črncel mi je zadaj težke brige. Ker rjava barva njegove kože ni bila dovolj fotogenična, so ga morali temno aminkati, toda fotograf Arthur Edeson še vedno ni bil zadovoljen; ene šminke so bile preveč bleščeče, druge premedle. Poskusili so s firnešom in lakom in operator je bil zadovoljen. Ni pa bil zadovoljen črncel, ki je še po nekaj trenotkih začel tuliti, da ga koža šge. Naravno: firneš se je prilepil na kožo in je zadela vse luknjice. Kakor blazen je tekal okrog studija in je slednjič kar obleden skočil v bazen, toda niti voda niti milo nista mogla odstraniti firneža. Morali so ga drgniti s krtačo in bencinom, kar ga je strašno bolelo. Kako ga je bilo treba drugi dan prositi, da se je dal namažati s svinčnim mlijem!

Vsi orientalski v Los Angelesu, ki so v listih čitali, da pripravim "Bagdadskega tatu" so prišli v naš študijo prosit, da jih namestim. Prihajali so Japonci, Indijci, Kitajci in Arabci in imel sem mnogo posla, da sem si izbral primarne tipe. Celotni stroški za dekor "Bagdadskega tatu" so dosegli vsoto blizu četrtilijona dolarjev. Bagdad je bil zgrajen neposredno za starimi dekorji Robina Hooda; stavba Bagdada je bila

Škafne vesti

"Smith mora biti poražen, marar če teče kri," pravi suhaš.

Chicago. — Na konvenciji prohibicionistične stranke je bilo v terek zelo burno. Delegatje so razdeljeni: gotova skupina je za to, da stranka Indorsira Hooverja, ostali pa zahtevajo, da mora stranka imeti svojega lastnega kandidata, ker niti Hoover ni dovolj suhaški. Nekele delegat je priporočal, da stranka nominira senatorja Heflina, kajti "Smith mora biti poražen za vanko ceno, četudi bo prelivanje krvi in če nas stane življenje." — Suhaška konvencija je zelo revno obiskana; dočim je včas imela tisoč ali več zborovalcev, ima zdaj samo 200 delegatov, ki zastopajo okrog 20 držav. Vrli se v La Salle hotelu.

Banditje oropali mlekarno.

Chicago. — Pet roparjev je v terek večer vstopilo v urad Bowman Dairy kompanije, 416 N. Albany ave., kjer so z revolverji ustrašovali tri uslužbenos, pobrali iz blagajne večjo vsoto denarja in pobegnili.

Vlak ga ubil.

Chicago. — Dietrich Clarkens, železniški delavec, je bil v terek ubit od vlaka Milwaukee, St. Paul & Pacific železnice, ko je skušal prekoračiti železniško progro pri Morton Grovu in ni opazil bližajočega vlaka.

Ženska zgorela.

Sisters Lake, Mich., 11. jul. — Anna Borling, stara 48 let, je večera zgorela, ko je eksplodirala peč na petrolej in ugalna leseno poslopje. Borling se je nahajala v tem mestu na počitnicah.

Pri delu ubit.

Chicago. — Dale Riss, star 64 let, se je v pondeljek ubil, ko je padel z odra pri gradnji poslopja na 54. cesti in Ingleside ulici.

Deček utonil.

Chicago. — Louis Paligan, star 17 let, je v terek utonil v reki Des Plaines v bližini Concord pokopališča, ko ga je v vodi prijel krč.

Zrtve avtomobilov.

Chicago. — Pet oseb je bilo v terek ubitih, med njimi trije otroci, na čikaških ulicah. Število žrtve v okraju Cook je naraslo na 518.

visoka 110 čevljev, tako da je znatno presejala grad v "Robin Hoodu."

Film je vprizoril Raoul Walsh, eden izmed najodličnejših hollywoodskih režiserjev. Svojo karijero je začel pred dvanajstimi leti v soli D. W. Griffitha. Prve filme ("The Lamb" in druge) sem tudi jaz smel v studiju R. Walsha, ki je moj stari prijatelj.

"Bagdadski tat" je po vsem vetu doživel triumfalen sprejem. Po "Bagdadskem tatu" sem s svojo ženo Mary odpotoval na počitnice v Pariz in druga evropska glavna mesta, nakar sem se lotil filma, ki je bil po scenarju in scenaciji docela različen od pravljičev v slogu "Tisoč in eno noči." Bil je to film "Don X., Zorrov sin", nadaljevanje "Zorra." "Znamenje Zorra" se odigrava v Kaliforniji 19. stoletja, toriče "Don X.", pa je alikovitva Španija. Rokopis za film je napisal Jack Cunningham, režaljo je pa vodil Donald Crisp.

Če hočem biti lakren, moram priznati, da me "Zorrov sin" ni popolnoma zadovoljil. Tudi nisem imel namena, da ga vprizorim; v to so me prisilili prijatelji in občinstvo, ki so me neprestano bombardirali z vprašanji, kdaj bo imelo nadaljevanje "Zorra." Priznalja reč pa, kakor je znano, nikdar ni posebno dobra.

Predsadaje moje delo je "Črni izrat", lunaška zgodba iz pomorskega življenja. Najzanimivejše na njem je, da sem ga izdelal v naravnih barvah, po lastnem patentu "Technicolor". Mislim, da se mi je stvar posrečila. In kaj naj povem o svojem poslednjem filmu "The Gaucho"? Po mojem mnenju je bil posrečeno delo. ("Z. in s.")

Škafne vesti

"Smith mora biti poražen, marar če teče kri," pravi suhaš.

Chicago. — Na konvenciji prohibicionistične stranke je bilo v terek zelo burno. Delegatje so razdeljeni: gotova skupina je za to, da stranka Indorsira Hooverja, ostali pa zahtevajo, da mora stranka imeti svojega lastnega kandidata, ker niti Hoover ni dovolj suhaški. Nekele delegat je priporočal, da stranka nominira senatorja Heflina, kajti "Smith mora biti poražen za vanko ceno, četudi bo prelivanje krvi in če nas stane življenje." — Suhaška konvencija je zelo revno obiskana; dočim je včas imela tisoč ali več zborovalcev, ima zdaj samo 200 delegatov, ki zastopajo okrog 20 držav. Vrli se v La Salle hotelu.

Banditje oropali mlekarno.

Chicago. — Pet roparjev je v terek večer vstopilo v urad Bowman Dairy kompanije, 416 N. Albany ave., kjer so z revolverji ustrašovali tri uslužbenos, pobrali iz blagajne večjo vsoto denarja in pobegnili.

Vlak ga ubil.

Chicago. — Dietrich Clarkens, železniški delavec, je bil v terek ubit od vlaka Milwaukee, St. Paul & Pacific železnice, ko je skušal prekoračiti železniško progro pri Morton Grovu in ni opazil bližajočega vlaka.

Ženska zgorela.

Sisters Lake, Mich., 11. jul. — Anna Borling, stara 48 let, je večera zgorela, ko je eksplodirala peč na petrolej in ugalna leseno poslopje. Borling se je nahajala v tem mestu na počitnicah.

Pri delu ubit.

Chicago. — Dale Riss, star 64 let, se je v pondeljek ubil, ko je padel z odra pri gradnji poslopja na 54. cesti in Ingleside ulici.

Deček utonil.

Chicago. — Louis Paligan, star 17 let, je v terek utonil v reki Des Plaines v bližini Concord pokopališča, ko ga je v vodi prijel krč.

Zrtve avtomobilov.

Chicago. — Pet oseb je bilo v terek ubitih, med njimi trije otroci, na čikaških ulicah. Število žrtve v okraju Cook je naraslo na 518.

Osip Kalentér: Maralna žena

Ljudem, kakoršen je bil York pravijo v drugih povestih navadno Ralph. Ti ljudje so mladi, elegantni, ačajni pesalci in v vsakem oziru ali right. V čemer se je York razlikoval od Ralfov, zaradi česar je bil simpatičen in ljubeznjiv — je bilo srce, ki je utripalo pod oklepom njegove akrobijne srcaje; bil je človek apetita, depresij, hrepenjenja, prešernosti, prehlajenja, zamišljenosti, melanholije in vsega, česar so Ralphi v svoji ji popolnosti nesposobni.

York je stal v fraku, s svilenim klobukom na zgornji sedmih belih, s preprogami obloženih marmornatih stopnicah pred vrati z atom in kristalom okrašenimi. Slekli je rokavice in se odločil.

Tak je bil začetek. Večer za večerom, v tem mladi polnem času, ko se je vratil ples za plesom.

In bilo je strašno pusto. York je prisegel, da je to pot zadnjič. Večer za večerom.

Mladi, elegantni York, sijajni pesalec, je pristal — da na kratko povemo — tisti večer pri gospej Julijani, mladi, elegantni ženi, ki je nosila patino svojega rokoko-imena s plašno gracioznostjo današnjega dne.

York je pri vsaki besedi, pri vsakem plesu vdihal vonj njegove parfuma in se prepustil uživanju njenih las, njenega lepote, odkritostnega obraza, njenih vedolnih ramen in nežnih zapeljiv. V umetnosti zaljubljanja ni bil novinec.

Gospa Julijana mu je močno ugajala in zdela se mu je pripravna, da izpolni še nekaj časa obstoječo vrzel v njegovem sicer tako realnem življenju. Zaradi tega je bil obkralj drugi dan po tem plesu in ona je bila preveč preplašena, da bi odklonila njegov oblak. Bilo je v temahni med peto in šest, ko je posmišle prepozno za popoldne in prezgodaj za večer. Ura med nemi časi, kar je on tudi povedal in kar se je zdelo Julijani zelo poetično.

"Kaj pišete verze, York? Imam vas zares na sumu..."

"Moram vas oropati te iluzije, gospa."

"Kaj pa počne sicer tak mlad mož kakor ste vi?"

"Pripravljam se, kakor vsi mladi ljudje v meščanskih romanah, da prevzamem posele svojega očeta."

Tako ni šlo več. York je imel to čednost, da se nikdar ni znal prikriti, kakor hitro je govoril s kakšno ženo na samem, med štirimi očmi. Zaraditega je bleknil naravnost: "Postanite moja prijateljica."

Julijana izprva ni vedela, ali naj se smešlja, ali ga naj pa pozene iz stanovanja.

Ker pa je imela Yorka rada, kakor ima pač štirindvajsetletna žena, katere mož je na potovanju ali kjerkoli, lahko rada dvaindvajsetletnega mladega moža kar najprijetnejše znanjosti in brez neke gotove plačnosti, se je odločila za smeh in odgovorila:

"Vaša materinska... morada..."

Na Yorkovem obrazu se je secalila komična zadrega.

"To mesto... je že... zasedeno..."

Pred toliko odkritostnostjo je Julijana položila orožje.

"Kako to?"

"Tu je gospa Orell."

"Kaj?? Ta, ki ima konzula Zehderja za ljubimca?"

Julijana je bila vsa iz sebe. "Ta žena je pojem... Ta žena je vsota..." je pojasnjevala, ne da bi povedala, čem pojem ali vsota je gospa Orell.

Dočim se je York udajal tem mračnim mislim, se je Julijana neprestano zgražala.

Ze davno se je zvečerilo. Luč pocestnih svetilk je padala v Julijanin mali, topli salon. Svetloba anega je drehala v oknih. Julijana je sedela v temi, noge pritegnjenj k telesu, brado naslonjeno na kolena. Mislija je na gospo Orell, ki je bila zanjo pojem in vsota nečesa nekrečnega, ki je igrala v življenju tega mladega moža ulogo materinske prijateljice in je imela obenem konzuda za ljubimca, konzula, ki se je Julijani zdel tiptop kavalir.

Julijana se je zgražala štirinajst dni; v svojem malem, toplim salonu, na svojem tujtrajnem jahanju, v avtomobilu in kjerkoli je imela čas. Potem se je odločila: tu se mora nekaj zgoditi. Nekaj velikega eksemplaričnega.

In šla je in prevzela gospej Orell konzula Zehderja.

Alkohol umoril mater in sina. Chicago. — Mrs. Charles Hecker in njen sin sta bila v terek najdena mrtva v svojem stanovanju, 2853 Milwaukee ave. Zdravniška preiskava je dognala, da sta umrli radi zastrupljenja s alkoholom. Bila sta mrtva še par dni. Polcija je vdrila v njuno stanovanje, ko so jo sosede obvestili, da se dvojica v zadnjih dneh ni prikazala iz hiše, kot je bila njuna navada.

HIŠA NA PRODAJ.

Proda se dvonadstropna, dve stanovanjska iz opeke sedišana hiša, 4 leta stara, na novo-prebravana in odeljena. Garaža, 8 stekleni aparti por.

Catulle Mendes:

Sreće in njegov spomin

1. V vsej državi je vladala žalost in pobitost, ker se mladi kralj ni več brigal za državne posle, odkar je odvozel. Noč in dan je samo prejel pred podobo ljubljene pokojnice. Podoba je bil nekdo sam naslikal; da, prav zato se je naučil slikati, ker bi nežno ljubeci soprog ne prenesel, da bi obliči kdo drugi čare njene ljubljene. Slikarji motrijo svoj model na poseben način, ki ne more ugajati ljubosumnemu, in končno ne upodobijo vsega, kar so videli; v oči jim mora kaj ostati, če ne celo kaj v srcu, je menil kralj in ne bi tega nikomur za ves svet ne dovolil. Tako je bila kralju edina tolažba podoba, ki je ni mogel opazovati, ne da bi jokal. Te svoje žalosti ne bi zamenjal za vse sladkosti življenja. Zaman so prihajali ministri in poročali: "Gospod, vzemirjajoče vesti dobivamo; novi kralj v Ormuzu zbira velikansko vojsko, da bi napadel našo državo." Kralj je, kot da ni slišal in naprej strmel v ljubljeno podobo. Nekega dne pa se je kralj silovito raztogotil in bil skoraj pobit nekega dvornega svetnika, svojega zaupnika, ker si je upal najponižneje izraziti, da tudi se tako opravičena žalost ne traja večno in naj bi kraljevi

gospod mislil na to, da bi zveštel svoj narod z novo kraljico, pa naj bi bila že princezinja ali priprosta kmetička hči. "Grozno," je vzkrikel kralj, prevzet od žalosti in jeze, "grozno, kak podel svet si mi upaš dati! Jaz, jaz naj bi pozabil na najljubnejšo vseh kraljic in ji postal nezvest! Izgini ali pri telj priči umreš! Preden pa greš, si zapomni in razglasi vespovod: Ni je ženske, ki bi z menoj kraljevala razen, ako povsem aliči oni, ki sem jo izgubil in gleda name iz onega okvira." Prav dobro je vedel, da se ni vezal, ko je to govoril, ker kje na svetu naj bi živel ženska, ki bi se mogla primerjati njej, edini, ki je bila tako nedosežno lepa! Narava ne nudi dvakrat take lepote. Ah, njene velike, baržunasto-orne oči, njeni čudoviti, tekoči ebenovini enaki lasje, ki so jo temni in dolgi krasili kot kraljice noči, njeno visoko, slonokoščenobelo čelo, lepo izrezana usta z nežnim smehljajem, ob katerem sta se odkrili vrsti bleščočih se zob! O, njej enake ni na svetu, pa če bi bila tudi princezinja, ki so ji poklonile ob rojstvu vile najdragocenejše darove, ne, tako temnih las, takih oči, takega čela, takih ust ne more imeti. 2. Minili so meseci, minilo je leto in še in še, a žalost je ostala.

Vesti iz Ormuza so bile vedno bolj vznemirjive, a kralj se ni blagovolil zanimati za rastočo nevarnost. Ministri so sicer v kraljevem imenu razpisali vojni davek, a mesto bi ž njim opremili vojake, je šel v njihove malhe in dežela je ostala nezavarovana pred sovražnikom, čeprav je plačala za svojo obrambo grabežljivim težke novce. Nazadovoljnost je rasla in dan za dnem je oblegala kraljevo palačo, množica, ki je prihajala, da bi tožila in prosila. Nearečni kralj se ni zmenil za ljudstvo, zamaknjen je bil v podobo, ki ga je s svojim tihim čarom priklepala nedoljivo nase. Pa se je primerilo nekoč, da je kralj, baš ko se je mlado jutro sinje in rožnato razlilo v sobo, stopil k oknu, ker je prihajalo s ceste petje. Bila je jasna popevka, lepa in sveža kakor škrljančkov zvrgojenje. Kralj se je zavzel nagnil čez okno in gledal in komaj se je vzdržal, da ni veselo vzkliknil. Ne, kaj tako dražestnega kakor je ona pastirica, ki žene tam spodaj svojo čedo, ni še svoj živ dan videl. Bila je blondinka in izgledala je, ko da bi solnce pozlatilo njene lase in ne stma. Njeno nekoliko nizko čelo je bilo rdeče nadahnjeno kakor vzcvetela vrtnica, njene oči so bile svetle kakor mlado jutro in usteca tako majhna, da je bilo videti, ko je pela in so bila od-

prta, le kakih pet bisernih zobčkov. Kakor je bil kralj prevzet, se je le umaknil in zakril z rokami oči, ves osramočen, da se je le en sam trenutek obrnil od svoje umrle ljubljene. Potem je pokleknil pred podobo in jokal in se ni več spominjal, da je gnala tam doli pod oknom pastirica svojo čredo in pela. "O," je vzkliknil, prevzet od neznanke bolesti, "naj veš, da bo moje žalostno sreće vedno le tvoje, ker ni je žene, ki bi ti silčila. Kraljico hočejo, toda za to bi se odločil le tedaj, če bi oživel tvoja podoba!" 3. Pa se je zgodilo, da je kralja zelo mučno iznenadilo ko je opazoval drugi dan podobo umrle kraljice. Pomislil je nekoliko in potem rekel: "Čudo prečudno! All je marj soba vlažna? Zdi se, da zrak, ki ga tu diham, podobli škodi. Podoba je grozno počrnela. Saj vendar prav dobro vem, da niso bili lasje moje ljubljene kraljice tako črni, kakršne vidim tu. Ne, prav zares niso bili tako črni ko tekoča ebenovina, prav točno se spominjam, da so se zlato svetlikali. Boginja svetlobe je silčila in ne kraljici noči." Dal si je takoj prinesli čopič in paleta in hitro je popravil, kar je skvarila vlaga. "Hvala Bogu, spet so oni vonjivi zlati lasje, ki sem jih tako ljubil in jih bom večno!" In poln bridkega veselja je pokleknil pred podobo, ki je zdaj šele silčila povsem drage-mu vzoru in obnovil je prisego večne zvestobe. Resnično, zli demon se je moral norčevati iz njega, zakaj ko so pretekli trije dnevi, je moral zopet popravljati podobo. "Le kdo mi jo pokvari," je vzkliknil ježno, "kdo si upa dotakniti se podobe moje kraljice! Odkod nenadoma to visoko, slonokoščenobelo čelo? Hvalabogu, dober spomin imam in vem, da je bilo njeno nizko čelo rdeče nadahnjeno in a veže ko pravkar vzcvetela vrtnica." Par potez s čopičem in izpod zlatih las je zardelo nizko čelo. Zdaj šele je bil zadovoljen in srce mu je vzkipeło ob popravljeni podobi. Toda joj in prejoj, drugi dan je bilo še slabše. Jasno mu je bilo, da mora imeti kak copernik svoje prste vmes, ker kako bi bilo sicer mogoče, da bi se tako zelo spremenile oči in usta. Ne, nikdar ni imela ljubljena oči črni ko noč, nikdar tako širokih ust, da bi se videli skoro vsi zobje. Nasprotno! Svetle in modre kakor jutranje nebo so bile oči, ki so ga, ah, tako sladko gledale, in usteca so bila tako majhkna, da je bilo videti le par bisernih zobčkov, ko so se razmaknile rožnate ustne in je pela ali se ljubezljivo nasmehnila. Mlada kralja je prevzela togotna jeza ob neokvani podobi, ki se ni prav nič skladala z njegovimi najdražjimi spomini. Če bi mogel zalotiti onega copernika — strahovito bi se maščeval. Toda copernika ni bilo in znosil se je na podobo. Malo je manjkalo, da je ni snel s stene in jo poteptal, ko je bila tako lažnjiva. Pa se je polagoma pomiril in pomislil, da lahko še vse popravi. Lotil se je dela, slikal po svojem dobrem spominu in posrečilo se mu je tako zelo, da se mu je čez par ur zasmehljal s platno rožnat obrazek s svetlo-modrimi očmi in majčkenimi ustci. Kralj je ginjeno zavzel gledal svoje delo in je žalostno vzkliknil: "Da, to je ona, tako je izgledala moja ljubljena, nepozabna kraljica!" Ko je nekega dne oni dvorni svetnik, ki je imel navado, kukati skozi ključavnico, in je vse videl, svetoval kralju, naj vzame za kraljico ono ljubko pastirico, ki pojoc goni vsako jutro svojo čredo mimo gradu in popolnoma siliči podobi lepe rajnice, le da je mogoče še lepša — ni kralj nič več ugovarjal.

H. W. Loon: Izumitelji in njih nasledniki Ko je commander Byrd po svojem poletu čez Ocean pristal v solčni Franciji, so ga prosili, naj pove kako besedo. Ustregel je želji in je dejal v svojem govoru med drugim: "Čez 20 ali 30 let bo mogoče redno letati iz Evrope v Ameriko in nazaj. Veseli nas, da se štejemo k pionirjem tega velikega dela mednarodnega zblizanja in prijateljstva. Vsi smo si miru in bratstva. Ko se bodo vsi narodi zblizali po mednarodnih zračnih cestah, ne bo več mogoča vojna in stropar tedaj se utegne uresničiti tudi bratstvo človeškega rodu." Ta govor so po kablu takoj sporočili v Ameriko. Naslednjega dne zjutraj so že prinesli listi intervjuve z vojaškimi strokovnjaki, ki so opozarjali na novo nevarnost, grozečo amerškemu narodnemu obetovju zaradi uspešnih poletov čez Ocean. Pozivali so kongres, da dovoli več milijard dolarjev kredita, da se Amerika zavaruje pred zračnimi napadi. Večina učenih profesorjev, ki so proučevali poslednjo vojno, se ujema v tem, da ne bi bilo te vojne, če ne bi bilo brzojav. Pred sto leti, — v času kurirjev — bi n. pr. v Petrogradu izvedeli za sarajevski atentat šele čez dva ali tri tedne. Mislilo bi mesec dni, preden bi v Berlinu ali Londonu izvedeli, kaj mislijo v Stockholmu ali Madridu o morebitnih posledicah tega atentata. Tako pa so bili vsi brzojavni vodi Evrope upravnabiti s kričecimi, razburljivimi vestmi. Nekatere so prihajale tako hitro, da so prehiteli druge, zbog česar so si nasprotovale; tako je nastajala negotovost in prejemniki so jih razlagali tako, kakor jim je samim bolj prijalo. Čez noč se je nabralo tisto napeto ozračje, ki najbolj pospešuje prenašene, nepremišljene ukrepe. Zmedo je povečeval še drugi činitelj, namreč prevajanje iz tega jezika v onega. Če ne bi bilo brzojava in telefona, bi se po nekaj tednih mirnega razmišljanja našla druga pot, ki bi sigurno vodila k mirni rešitvi. Zanimivo je čitati v stolpcih starih časnikov, kako sta si kraljica Viktorija in prezident Lincoln vzajemno čestitala k položitvi prvega podmorskega kabla, ki "bo njih dežele in svet sploh za vedno spojil s čudežno električno iskro." Nobelovo ime pozna vsak po velikem fondu, ki ga je zapustil, da se obresti razdele vsako leto med ljudi, ki pospešujejo napredek človeštva. Manj ljudem je znano, da je bil Nobel dobrosrčen mož, ki je izumil dinamit in je mislil, da je storil s to iznajdbo človestvu veliko uslugo. Dinamit bi imel biti blagoslov poljedelcu, ki mu stoji na poti kamenje; rudar pod zemljo bi si ž njim olajšal delo in bolj zaščitil življenje; vsa industrija bi imela od njega veliko korist. Toda — iznajdbe so se brž polastili nezogibni vojaški strokovnjaki. Takoj so uporabili dinamit za to, da bi lažje in obilneje pošiljali ljudi v večnost. Človekoljubni Nobel je zapustil vsaj svoje premoženje v mirovne na-

nene, da bi tako malo odkodoval človeštvo za zlo, ki mu ga je prinesel njegov nesrečni izum. In koliko čudežev so pričakovali od smodnika! Imel je biti velik zaveznik demokracije, ki naj bi zatiranega kmeta-tlačana osvobodil iz nasiljstva Njegovе milosti roparskega plemiča. Nu, kdor je preživel poslednjo vojno, ve dobro, kako "človekoljuben" je bil smodnik. Ne pozabimo starejšega brata aeroplana — balona. Ko so se prvi trije popotniki (kozol, goska in petelin) srečno vrnili iz zračnih višin, je ves svet vzklikal od navdušenja. Kar so lahko storile te živali, utegnejo storiti tudi ljudje! In kmalu potem so res plavalij ljudje po zraku. "Zrak", so pravili človekoljubi, "je široka cesta, ki je last vseh. Kmalu ne bo nobenih meš in državne zračne ladje bodo plule od tega pristanišča k onemju, prinašajoč povsod označenje miru in človeške dobre volje." Spominjamo se, kako je danes in kakšno mirovno oznanenje so nosili zeppelinji še pred desetimi leti nad Pariz, London, itd. Lahko bi naštevati v neskončnost. Kar se je količkej dalo izviti iz prvotnih blagodejnih namenov, vse so ljudje prej ali slej izpremenili v orodje smrti ali v sredstvo okrutnosti in nepravičnosti. In zdaj, ko je nadaljnji znanstveni razvoj le še stvar potrpečljivosti in denarja, naj se nas Bog usmili, sicer se bodo kemski lotili izdelovanja kakšne nove vrste plina, tako da bo naš majhni veseli planet vzlet zlodil...

POJASNILO DRUŠTVENIM TAJNIKOM IN POSILJALJEM RAZNIH NAZANANIL. Kadar pošljete listo Pravitelj, kakoršnokoli naznanilo, hvalite o smrti, tedaj vselej pišete v plinu, ali želite imeti član oglas ali kot navadno. Ako je priobčno kot navadno, se izpusti iz naznanila, vsebne zahvale in imena imenitnikov, ter se tako naznanilo priobči brezplačno. Kadar hočete imeti priobčno celo v plačati, to velja za člana in za člana imen in drugih stroškov. Nadalje velja isto za razne prireditve, veselice, itd. Vselej je treba vse, kar all hočete imeti plačan oglasu navadno časnika, tudi v takem slučaju navadno vest, naredi bolj na kratko in se po važnejši del. Če pa naj da naj bo plačan oglas, priobči vse, kar zahteva, tako velja za vsa druga imena, če se koga liče, kani ponudbe, prodaje, itd. Za take stvari se mora vedno dati, da naj bo to oglas, krat naj se isti priobči in dajete zanj plačati. To po dajem radi tega, ker je to konvencija, da se potem ne vse vsi, druživa, člani, in ki in upravitelje lista. Prava da to upoštevate in se poravnate. — Filip Godina, vitezil.

Milan Fabjančič: V PLAMENIH

"Marš notri! Hitreje, mrliči!" Straža je zaloputnila vrata in se postavila sredi ulice pred barako. "Mrliči..." so se sehaje pretegavali in napenjali mišice, ki so jim lezle naraven. Polovica jih je križem počepala in se borila z vročim spancem. Drugi so hodili k okencu, se vračali, se pretegavali, posedali in vstajali: čakali so jutranje zarje. Oni, ki je smrčal, se je probudil, vstal in stopil k okencu: "No, kaj je novega? Kar nič ne spi?" "Kako si mogel spati? Te ni nič žrlo?" "Bah!" se je pretegnil. "Nekaj me je grizlo in peko, pa to ni zame nič novega; vaju sem jih." "Srečen!" "Kaj pa vi?" "Nič! Gledamo in čakamo, da se dvigne solnce..." Vsa teža njegovega mučnega nerazpoloženja se je tiho osredotočila v to edino točko. Napeto so molčali, stiskali glave pri okencu in vdihavali v razbolele grudi opojni hlad jutra... Tam v dalji se je vžgalo rošno nebo, se razvnelo in zakrvavelo v silnih plamenih... III. Solnce se je razlezo po vsem taborišču, male počrnele barake so se dvigale iz tal in ulice, dolge ozke ulice so se širile. Po njih je ležala črna razcapana vojska, bosa in gladna. V klopčic zvitja telesa so mirovala kakor mrtva; solnce je vlivalo v njihove drevene kosti in preperelo meso ognjeni sok življenja... Taborišče je oživel. Hodili so po ulicah brez besed in pozdrava — omrtneli sušnji cest, kamnomolov, rudnikov in tvornic. Solnce na nebu, dan na zemlji — v taborišču živa smrt. V sajestih, preperelih obrazih odtiski železne pesti, v razklenjenih čeljustih sled ubite volje, v velikih medlečih očeh strahotni dihi podvaljenih duš. Deset tisoč jih je bilo... Kroginkrog žice, mrzle rezke žice in onkraj žic življenje. Polagoma se so zgrinjali pred žicami — noga sama jih je vodila tja — in povešenih rok strmeli tja na cesto, ki je bela in tiha hitela čez travnike, ki so bili tako izredno daleč in zasovraženi v vsej svoji krasoti. Vračali so se, izgrinjali v ulicah taborišča in zopet prihajali, da jih tisto pozabljeno življenje onkraj žic vrže nazaj v ostudno propadanje, ki zanj ni bilo več zdravila v besedi in ljubezni, ker prva je bila zanj lepo premišljena laž, in druga — kruta pest in pesek v oči. Sredi taborišča se je razkorakil zvonec in kričal, se drl in klical. Vsi so zbrali v dolgo vrsto in molče čakali; privali so se kar tako, zaradi lepšega in sebi v zabavo. "Izravnaite se, pokrijite!" so ravnale straže. Nihče se ni zmenil za njihovo zapoved, če ni začutil pesti in puškinega kopita na rebrih. Če so jih zravnali nekoliko vrst, so se zopet zmešali in blebetali med seboj. Straže so drvele z enega konca na drugi, suvale in kričale. Vse to razdraženo divjanje in zadiranje straž jih je blažilno božalo — to jim je bilo tiho maščevanje. Steli so šestkrat in šestkrat so se zmotili. Vrate so posedale dolgega čakanja, vstajale, se tiho smejale in se norčevale. "Sedaj v barake!" Porazgubili so se v mrtvašnice; prazne ulice so kamenale v solnce. Pred žicami so se razmeščale straže; posebno nemirne so bile in se ozirale čez planjavo.

Zrli so skozi okence in opazovali straže. "Kaj vruga imajo danes? Pogledj kako se vrtijo!" "Zdi se mi, da jim gore podplati." "Kam pa ta dirja? In nekaj kriči..." "Se mu že kam mudi." "Vozove slišim in konjaka kopita..." "Kruh peljejo za nas, mislim." "To pa to! Še redili nas bodo..." se je zasmejala baraka. "Pogledj, pogledj! Top, eden, dva..." "Kaj?" so stianili obraze k okencu in zastavili dihanje. "No, sedaj pa imaš kruh!" "Kaj naj to pomeni?" V njih se je razvnel nemir in vroča slutnja. "Pogledj, vsi gledajo sem — in kakšne oči imajo!" "Sedaj smo obsojeni... Iz te mrtvašnice se ne izmuzneš več." "Poslušaj! Krog taborišča razmeščajo topove..." "Kje, kje? Nič ne vidim..." "Pa slišiš zato, bedak!" "Zlomil mi boš hrbet; ne lazi name!" Pa se umaknil! Jaz hočem tudi videti; misliš, da imaš samo ti to pravico." "Saj boš videl, še preveč boš videl..." "Konjenica!" "Koliko? Jih je veliko?" "Če jih je deset, jih je preveč." "Koliko, koliko! Z zobmi boš šel nadnje, seveda... Še praša!" "Tako, tako... Tak konec smo doživeli!" "Kakšen konec? — Jaz se jim ne dam, jaz ne! Pogledj, niso ga našli..." je razkazoval žepni nož in ga stiskal v pesti. "Jaz se jim ne dam, prej pokoljem vse, je siknil skozi zobe in zadril nož v seno. "S to krevco niti kure ne zakolješ!" "Kaj? Enega pa prav gotovo, to vem, to kar čutim." "Reva! Niti ganil ne boš, ko bo treščila ta streha na te." "V zemljo se zakopljemo." "Z nohtovi in zobmi?" "Pehota! Vsa cesta jih je polna..." "Še polk hudičev naj priženo, če jim to ni zadosti! Kaj mi mar, kaj mi mar! Sedel bom pa bom čakal, da me pojedjo." "S tvojih kosti nimajo kaj obrirati." "Kakor dirjajo oficirji, kako kriče te site šleve!" "Gotovo niso lačni..." "Pokaj zobe, če jih še imaš!" — Hoho, dobri so, močni so, še jih boš krvavo rabil..." "Za kaj?" "Za kruh gotovo ne!" "Moj bog, moj bog..." "Kakšen bog! — Ga hočeš a pestjo v obraz?" "Kar daj, kaj mi mar!" Zarohnela je zemlja prav iz svoje težke globine; krčevito so se stresli, se oprjeli steni, ki so se zamajale, in mrzla bledica jim je razširila oči, razklenila čeljusti. Zaživgalo je preko taborišča kakor ognjen bič, se zvijalo in trepetalo, rezalo in dušilo — in daleč na planjavi nekje je vzdihnila zemlja, zarohnela in umrla... Gledali so se z velikimi, plašno-bledimi očmi; v brezkrvna lica se je vračala rjava bledica, ki se je bolestno svetlikala sredi poluteme — in planili so: "Kam je padla, kam?" "Ta je šla čez..." "Huh — šiliv — buh — je šla k vrugu, hahaha..." "Pat!" Pred taboriščem se je hipoma razvila konjenica in izginila v besnem diru čez planjavo; pehota se je razmeščala. (Dalje prihajajo.)

Zrli so skozi okence in opazovali straže. "Kaj vruga imajo danes? Pogledj kako se vrtijo!" "Zdi se mi, da jim gore podplati." "Kam pa ta dirja? In nekaj kriči..." "Se mu že kam mudi." "Vozove slišim in konjaka kopita..." "Kruh peljejo za nas, mislim." "To pa to! Še redili nas bodo..." se je zasmejala baraka. "Pogledj, pogledj! Top, eden, dva..." "Kaj?" so stianili obraze k okencu in zastavili dihanje. "No, sedaj pa imaš kruh!" "Kaj naj to pomeni?" V njih se je razvnel nemir in vroča slutnja. "Pogledj, vsi gledajo sem — in kakšne oči imajo!" "Sedaj smo obsojeni... Iz te mrtvašnice se ne izmuzneš več." "Poslušaj! Krog taborišča razmeščajo topove..." "Kje, kje? Nič ne vidim..." "Pa slišiš zato, bedak!" "Zlomil mi boš hrbet; ne lazi name!" Pa se umaknil! Jaz hočem tudi videti; misliš, da imaš samo ti to pravico." "Saj boš videl, še preveč boš videl..." "Konjenica!" "Koliko? Jih je veliko?" "Če jih je deset, jih je preveč." "Koliko, koliko! Z zobmi boš šel nadnje, seveda... Še praša!" "Tako, tako... Tak konec smo doživeli!" "Kakšen konec? — Jaz se jim ne dam, jaz ne! Pogledj, niso ga našli..." je razkazoval žepni nož in ga stiskal v pesti. "Jaz se jim ne dam, prej pokoljem vse, je siknil skozi zobe in zadril nož v seno. "S to krevco niti kure ne zakolješ!" "Kaj? Enega pa prav gotovo, to vem, to kar čutim." "Reva! Niti ganil ne boš, ko bo treščila ta streha na te." "V zemljo se zakopljemo." "Z nohtovi in zobmi?" "Pehota! Vsa cesta jih je polna..." "Še polk hudičev naj priženo, če jim to ni zadosti! Kaj mi mar, kaj mi mar! Sedel bom pa bom čakal, da me pojedjo." "S tvojih kosti nimajo kaj obrirati." "Kakor dirjajo oficirji, kako kriče te site šleve!" "Gotovo niso lačni..." "Pokaj zobe, če jih še imaš!" — Hoho, dobri so, močni so, še jih boš krvavo rabil..." "Za kaj?" "Za kruh gotovo ne!" "Moj bog, moj bog..." "Kakšen bog! — Ga hočeš a pestjo v obraz?" "Kar daj, kaj mi mar!" Zarohnela je zemlja prav iz svoje težke globine; krčevito so se stresli, se oprjeli steni, ki so se zamajale, in mrzla bledica jim je razširila oči, razklenila čeljusti. Zaživgalo je preko taborišča kakor ognjen bič, se zvijalo in trepetalo, rezalo in dušilo — in daleč na planjavi nekje je vzdihnila zemlja, zarohnela in umrla... Gledali so se z velikimi, plašno-bledimi očmi; v brezkrvna lica se je vračala rjava bledica, ki se je bolestno svetlikala sredi poluteme — in planili so: "Kam je padla, kam?" "Ta je šla čez..." "Huh — šiliv — buh — je šla k vrugu, hahaha..." "Pat!" Pred taboriščem se je hipoma razvila konjenica in izginila v besnem diru čez planjavo; pehota se je razmeščala. (Dalje prihajajo.)

SEST DNI PREKO OCEANA Najbržja in najhitrejša sredstva za potovanje na evropskih pristaniščih: PARIS, 15. Julija - 10. avg. (Ob ponedelj.) Ile de France, 20. Julija - 17. avg. (Ob ponedelj.) FRANCE, 3. avg. - 24. avg. (Ob ponedelj.) Najbržja pot po svetnici. Vselej je v posebni kabini s vsami modernimi udobnostmi. Plava in stara francoska kuhinja. Izredno nizke cene. Vpajanje hotelnega spetala ali FRENCH LINE 215 N. Michigan Ave. Chicago, Ill.

ZNIZANA CENA KNJIG KNJIŽEVNE MATICE S. N. P. J. AMERIŠKI SLOVENCİ—izvratna krasna knjiga, obsega 60 strani, trdo vezana, vredna svoje cene, stane... SLOVENSKO-ANGLEŠKA SLOVNICA—samo počna in lahka razumljiva knjiga za učenje angleščine, s dodatkom raznih koristnih informacij, stane samo... ZAKON BIOGENEZE—tolmači naravne zakonone in splošni svetovj, knjiga iz katere zamorete črpati mnogo naukov za telesno in duševno dobro... PATER MALAVENTURA—V KABARETU—zanimiva povest o življenju ameriških franciskanov, in doživljaji rojaka, izvrstno spopolnjena s slikami... ZAJEDALCI—resnična povest in prava ilustracija doloj širših delov življenja slovenskih delavcev v Ameriki... JIMMIE HIGGINS—krasna povest, ki jo je spisal sloviti ameriški pisatelj Upton Sinclair, poslovenil pa Ivan Molek... ZAPISNIK S. REDNE KONVENCIJE S. N. P. J., 252 strani moško vezana, stane samo... "HRBTENICA"—drama v treh dejanjih s prologom in epilogom —mehko vezana, stane samo... "INFORMATOR"—knjižica s vsami potrebnimi podatki o S. N. P. J.—samo pripravljiva za člana—stane samo... Vse knjige skupaj vam pošljemo za \$7.50. Pišite panje na: KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J. 2657 So. Lawdale Ave. Chicago, Ill.

VELIKI JESENSKI IZLET U JUGOSLAVIJO Po naših uspešnih pomladnih in poletnih izletih v Jugoslavijo smo se odločili pripraviti JESENSKI izlet za vse one, ki šele prihodnjo jesen obiskati srodniške okraj morja, na največjem Čunardovem parniku BERENGARIA ODPLUJE IZ NEW YORKA PREKO CHERBOURGA v SREDO, 19. SEPTEMBRA pod osebnim vodstvom Mr. S. M. Vukoviča, člana našega newyorškega uradnega odbora. Mi kot tudi naši zastopniki vam bodo z veseljem pomagali, ko se boste pripravljali na ta izlet. Prosite še sedaj za POVRATNO DOVOLJENJE. Prekrižite si tudi vsajprej petni list, vizej in proročilo za ta izlet. Za cene in druge podrobnosti glede izleta, kakortudi za redna tedenska odplutja vprašajte pri— SAKSER STATE BANK 52 Cortland St. New York ali pri CUNARD LINE 346 N. Michigan Ave. Chicago, Ill.

VELIKI JESENSKI IZLET U JUGOSLAVIJO Po naših uspešnih pomladnih in poletnih izletih v Jugoslavijo smo se odločili pripraviti JESENSKI izlet za vse one, ki šele prihodnjo jesen obiskati srodniške okraj morja, na največjem Čunardovem parniku BERENGARIA ODPLUJE IZ NEW YORKA PREKO CHERBOURGA v SREDO, 19. SEPTEMBRA pod osebnim vodstvom Mr. S. M. Vukoviča, člana našega newyorškega uradnega odbora. Mi kot tudi naši zastopniki vam bodo z veseljem pomagali, ko se boste pripravljali na ta izlet. Prosite še sedaj za POVRATNO DOVOLJENJE. Prekrižite si tudi vsajprej petni list, vizej in proročilo za ta izlet. Za cene in druge podrobnosti glede izleta, kakortudi za redna tedenska odplutja vprašajte pri— SAKSER STATE BANK 52 Cortland St. New York ali pri CUNARD LINE 346 N. Michigan Ave. Chicago, Ill.